

Utkast till lagrådsremiss

Älgförvaltningen

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den xx 2010

Eskil Erlandsson

Mats Wiberg
(Jordbruksdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att den nuvarande organisationen av jakten efter älg ändras med syfte att åstadkomma en ekosystembaserad lokal älgförvaltning. Genom en ändring i jaktlagen (1987:259) införs en ny typ av älgskötselområden. Samtidigt föreslås att de nuvarande reglerna om licensjakt i licensområden, s.k. A-, B- och E-områden, förenklas. Genom ändringar i jaktförordningen avser regeringen att komplettera älgskötselområdena med en ny form av övergripande förvaltningsområden för samordning av älgjakten.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 mars 2011.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)	4
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Den nuvarande älgförvaltningen.....	6
4.1	Gällande rätt.....	6
4.2	Administrationen av älgförvaltningen.....	12
5	En ny älgförvaltning	15
5.1	Dagens älgförvaltning behöver förändras	15
5.2	En kunskapsbaserad älgförvaltning.....	18
6	En ny struktur för älgförvaltningen	21
6.1	Älgförvaltningsområden	21
6.2	Älgskötselområden.....	26
6.3	Älgförvaltningen utanför älgskötselområdena	29
6.4	Överklagande	33
6.5	Samernas jakt efter älg.....	34
6.6	Inventering och rapportering.....	38
7	Kunskapsstöd.....	41
7.1	IT-plattform och rapportering	41
7.2	Utbildning	43
8	Jakttider för älg.....	45
9	Skydds jakt efter älg	47
10	Nationellt råd för älgförvaltning	48
11	Finansiering	49
12	Konsekvenser.....	52
12.1	Konsekvenser för det allmänna	52
12.2	Konsekvenser i övrigt	53
12.3	Finansiella konsekvenser	54
12.4	Konsekvenser för enskilda	54
13	Författningskommentar.....	54
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54).....	56
Bilaga 2	Författningsförslag i betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan(SOU 2009:54).....	58
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser, betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54).....	60

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259).

2 Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Härigenom föreskrivs att 33 och 54 §§ jaktlagen (1987:259) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Jakt efter älg får ske *endast efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde)*. Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.

Ett licensområde skall vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering, om området inte medger en avskjutning av minst ett vuxet djur om året.

Utan hinder av bestämmelserna i andra stycket får ett område registreras som licensområde med tilldelning av

1. ett valfritt djur om året, om det finns särskilda skäl för en sådan registrering, eller

Föreslagen lydelse

33 §¹

Jakt efter älg får ske *efter anmälan till länsstyrelsen inom ett område som har en sådan storlek och beskaffenhet att det är lämpat för älgjakt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den minsta areal som krävs för jakt efter ett vuxet djur eller en älgkalv.*

Jakt efter älg får även ske inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (älgskötselområde). Ett älgskötselområde ska vara lämpat för älgjakt och vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar om året. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som älgskötselområde, om området inte uppfyller dessa krav. Länsstyrelsen får vidare besluta om avregistrering av ett område som inte uppfyller de nämnda kraven eller om förvaltningen inte sker i enlighet med de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av denna lag.

I områden som inte omfattas av första eller andra styckena får jakt efter älg endast avse älgkalv.

¹ Senaste lydelse 1994:626.

2. en älgkalv om året, om området har en sammanhängande areal av minst tjugo hektar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första och tredje styckena.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om registrering och avregistrering av älgskötselområde.

54 §²

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av licensområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § samt övriga beslut enligt 33 § får inte överklagas.

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av älgskötselområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Föreskrifter om överklagande av sådana beslut som fattats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande enligt denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2011.

² Senaste lydelse 1995:65.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 22 maj 2008 att tillkalla en särskild utredare för att se över älgförvaltningen och lämna förslag till de ändringar eller förenklingar som behövs för att skapa en förvaltningsmodell för älg som syftar till en ekosystembaserad lokal förvaltning (dir. 2008:63). Utredarens betänkande, Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54) avgavs i juni 2009. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Jordbruksdepartementet (dnr Jo2009/1932).

4 Den nuvarande älgförvaltningen

4.1 Gällande rätt

Jakten efter älg regleras i 33 § jaktlagen (1987:259), 3 – 3 b §§ jaktförordningen (1987:905) samt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om administration av jakt efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. (NFS 2002:19).

Registrering av licensområde och älgskötselområde

Som huvudregel gäller enligt 33 § första stycket jaktlagen att jakt efter vuxen älg endast får ske efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). Detta gäller dock inte om jakten endast avser älgkalv.

Av 7 § jaktförordningens följer att Naturvårdsverket meddelar föreskrifter om registrering av licensområde för älgjakt och älgskötselområde samt licens för jakt efter älg. Med stöd av detta har Naturvårdsverket i sina föreskrifter (NFS 2002:19) och allmänna råd om administration av jakt efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. angett att ansökan om licensområde för älgjakt ska göras hos länsstyrelsen i det län i vilket området eller större delen av detta är beläget. Som huvudregel gäller att om en jakträttshavare har jakträtt på två eller flera fastigheter i länet, eller äger mark som är belägen på flera platser i länet, ska områdena registreras som ett område. Ändringar i fastighetsförhållanden eller i jakträttsliga förhållandena ska anmälas till länsstyrelsen, som har att pröva om en ny registrering behövs. Om det inträffar varaktiga förändringar i de förhållanden som utgjorde grund för registreringsbeslut, ska länsstyrelsen fatta nytt beslut om förändringen motiverar att området överförs till annan typ av område. Länsstyrelsen får avregistrera området om anmälan om jaktresultat inte getts in. Antalet ny-, av- och

omregistreringar av licens- och älgskötselområden har under senare år uppgått till drygt 5 000 per år. Omregistreringarna står för den största delen.

Registreringsavgift

Den som ansöker om registrering av ett licensområde eller ett älgskötselområde ska enligt 3 b § jaktförordningen betala en avgift. Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter är avgiften 750 kronor. Avgiften är avsedd att täcka länsstyrelsens kostnader för administrationen av älgjakten.

Register

Länsstyrelsen för ett register över områden för älgjakt. Registret innehåller uppgifter om vilken typ av område det är fråga om, företrädarens namn och adress samt områdets landareal.

A-område

Områden som tål en avskjutning av minst ett vuxet djur om året får enligt 33 § andra stycket jaktlagen registreras som licensområde där länsstyrelsen beslutar hur många älgar som får fällas. Ett sådant område ska vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som licensområde eller besluta om avregistrering om området inte medger avskjutning av minst ett vuxet djur om året (egentligt licensområde eller A-område).

Det som idag benämns A-område infördes efter förslag i prop. 1986/87:58 om jaktlag, m.m. Målet för älgvården angavs vara att bevara en livskraftig älgstam av hög kvalitet. Älgstammens storlek borde genom en lämplig avskjutning anpassas till betestillgången, de areella näringarna och trafiksäkerheten, dvs. den skulle vara produktionsanpassad. En förutsättning för att nå de mål som angetts för vården av landets älgstam var att jakten anpassas till älgproduktionen på den mark som står till förfogande för jakt. En sådan produktionsanpassad avskjutning förutsätter i sin tur att älgjakten huvudsakligen bedrivs som licensjakt inom för sådan jakt lämpliga områden. För att bilda dessa områden krävs vanligen en samverkan över ägogränserna. Det är vidare angeläget, inte minst från administrativ synpunkt, att områdesbildningen är stabil. Ett eftersträvanvärt mål var enligt propositionen att ett licensområde medger avskjutning av minst ett vuxet djur per år vid en balanserad älgstillgång. Länsstyrelsen borde ha möjlighet att precisera tilldelningen till att avse en älgdjur eller en älgko. Skulle ändrade förhållanden leda till att en sådan tilldelning inte är försvarlig borde länsstyrelsen avregistrera området om ändringen kan antas bli bestående.

Arealkraven bör enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd inte sättas så lågt att det blir fördelaktigt att dela upp ett A-område i mindre områden. Området bör om möjligt vara sammanhängande. Om det består av flera delområden bör åtminstone ett område uppfylla de

krav som gäller för registrering av A-område. I annat fall bör delarna tillsammans registreras som annat licensområde eller avregistreras.

Älgjakt inom A-områden får enligt 33 § första stycket jaktlagen bara ske efter tillstånd av länsstyrelsen, s.k. licens. Länsstyrelsen beslutar därför om hur många älgar som får fällas inom ett A-område, dvs. beslutar om en licens för jakt. Hur många älgar som får fällas är beroende av älgstammens storlek och sammansättning och de skador älgen åstadkommer. Den areal som krävs för att få fälla vuxet djur kan därför variera inom länet och mellan olika år. En licens för jakt efter älg avser normalt ett år, men får enligt 3 § andra stycket 2 jaktförordningen även avse avskjutningen under längre tid än ett jaktår (s. k. storlicens) eller avse den totala avskjutningen inom flera A-områden (s. k. samlicens).

I Naturvårdsverkets föreskrifter finns vidare vissa bemyndiganden för länsstyrelsen. Om det finns skäl med hänsyn till skötseln av älgstammen får länsstyrelsen föreskriva att viss del av tilldelningen ska fällas inom del av det registrerade området. Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen dessutom besluta om ytterligare villkor för jakten.

Jakttiden bestäms av länsstyrelsen till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar. Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen besluta att under viss del av jakttiden jakt endast får bedrivas efter vuxen älg av visst kön eller efter kalv.

Det finns ca 7 200 A-områden med en total areal på närmare 23 miljoner hektar. Antalet fällda älgar uppgick jaktåret 2008/09 till närmare 48 000.

Ä-område

Regeringen får enligt 33 § fjärde stycket jaktlagen meddela föreskrifter om undantag från kravet på licens. Detta har skett i 3 § jaktförordningen. Enligt den bestämmelsen får ett område som har sådan storlek och arrondering att det medger vård av en i huvudsak egen älgstam registreras som älgskötselområde (Ä-område). Inom ett sådant sker jakten efter älg utan licens, men det ska finnas en skötselplan för området.

Möjligheten att registrera älgskötselområden infördes den 1 januari 1992 efter förslag i prop. 1991/92:9 om jakt och viltvård. I propositionen uttalades att många skäl talar för att det nu ansågs vara dags att ta steg i en utveckling som syftar till ett system där jägarna och deras organisationer i största möjliga utsträckning övertar ansvaret för de praktiska älgfrågorna. Det nuvarande tilldelningssystemet med maximerade tilldelningar för A-områdena innebär enligt propositionen å ena sidan begränsningar i möjligheterna att få till stånd en ökad avskjutning. En god tilldelning av älg, vilket ger licenshavaren stor frihet i sin jakt, ger å andra sidan inte alltid ett från skadesynpunkt tillfredsställande jaktresultat vad gäller antal fällda djur och fördelning efter ålder och kön. Älgskötselområden borde mot denna bakgrund införas. Ett älgskötselområde innebär att jägarna och markägarna får det direkta ansvaret för älgvården och att skador av älg lättare kan motverkas. Eventuella eftersök förenklas och problemet med s.k. överskjutning elimineras. Den stora skillnaden mellan de båda

områdestyperna är att något beslut om tilldelning av älg inte behövs för älgskötselområdena.

I propositionen angavs att 3 000–5 000 hektar för södra Sverige, och 5 000–8 000 hektar för norra Sverige, bör kunna tjäna som riktmärke för ett älgskötselområdes minsta storlek. Området måste dock vara så stort att det går att få en uppfattning om älgstammens storlek och utbredning inom området. Det måste också vara möjligt att bedriva en meningsfull vård av älgstammen och finnas förutsättningar för en biologiskt riktig beskattning av den. Det borde ankomma på länsstyrelsen att efter samråd med länsviltnämnden avgöra om ett jaktområde ska registreras som älgskötselområde. Förutom de tidigare nämnda faktorerna måste även de regionala förhållandena vad gäller älgtäthet och skadefrekvens få stor betydelse vid länsstyrelsens bedömning om lämplig storlek på ett älgskötselområde. Det är därvid angeläget att älgskötselområdenas storlek kan anpassas till de skillnader som kan föreligga i ett län mellan jordbruksbygder och skogsbygder. Även områdets arrondering måste tillmätas betydelse vid prövning av registrering av ett älgskötselområde.

Anslutningen till ett älgskötselområde ska enligt propositionen vara frivillig. Har tillräckligt många markägare ansökt om att deras mark ska registreras som älgskötselområde registrerar länsstyrelsen fastigheterna som älgskötselområde om fastigheterna tillsammans uppfyller de nyss angivna kraven för ett sådant område. Självfallet kan även en enskild fastighet ha en så stor areal att den kan registreras som älgskötselområde. Vill en fastighetsägare att hans fastighet inte längre ska vara ansluten till ett älgskötselområde kan han hos länsstyrelsen ansöka om att hans mark registreras som A- eller B-område eller inte registreras alls. Ett flertal omregistreringar inom ett älgskötselområde kan leda till att området inte längre uppfyller kraven för att få vara registrerat som ett sådant. Jakträttshavarna bör själva få besluta om hur samarbetet inom området ska ske. De måste dock utse någon företrädare för dem för kontakterna med länsstyrelsen. Någon form av avtal mellan jakträttshavarna inom ett älgskötselområde är nödvändig. Det krävs också normer för hur jakten och viltvården ska bedrivas. Det ska därför finnas en enkel plan för älgstammens skötsel. Den bör innehålla ett principiellt mål för älgvården inom området. Planen bör dock inte utgöra något krav för registrering av området men den ska redovisas för länsstyrelsen sedan registrering har skett. Systemet med älgskötselområden bygger således på frivillighet och samverkan mellan olika former av licensområden och kalvjaksområden. Jakten inom området kan efter jakträttshavarnas eget bestämmande ske gemensamt över hela området eller för var och en enbart inom det område där respektive jägare har jakträtt.

Skötselplanen bör enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd beskriva den långsiktiga målsättning som fastställts för skötseln av älgstammen inom området. Det innebär att den bör innehålla uppgift om vilka åtgärder som ska vidtas för att begränsa skador av älg på gröda och skog samt riskerna för trafikolyckor orsakade av älg. Planen bör också innehålla uppgifter om älgbetessituationen, hur stor vinterstam området bedöms hålla samt hur stor den årliga avskjutningen bör vara. Länsstyrelsen bör regelbundet och minst vart tredje år göra en översyn av skötselplanerna. Naturvårdsverket rekommenderar att älgskötselområden bildas även på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen.

Jakttiden bestäms av länsstyrelsen till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar.

Det finns drygt 700 älgskötselområden med en areal på drygt 13,3 miljoner hektar. Antalet fällda älgar uppgick jaktåret 2008/09 till drygt 33 000.

B-område

Enligt 33 § tredje stycket jaktlagen får ett område registreras som licensområde med tilldelning av ett valfritt djur om året om det finns särskilda skäl för en sådan registrering (särskilt licensområde eller B-område).

I prop. 1986/87:58 om jaktlag, m.m. föreslog regeringen, med viss övergångstid för vissa älgjaksområden, att jakten efter älg på andra områden än A-områden skulle gälla enbart älgkalv under en kort jakttid. Riksdagen ansåg visserligen att regeringens förslag om fri kalvjakt under en kort jakttid otvivelaktigt hade vissa fördelar, framför allt så till vida att det var enkelt att administrera och föga kostnadskrävande. Det utgjorde också ett starkt incitament till samgående med andra markinnehavare för gemensam licenstilldelning. Enligt riksdagens mening kunde dock dessa fördelar till stor del bibehållas även i ett system som i något större utsträckning tillgodosåg bl.a. innehavare av mindre markområden och gav en större del av jägarkåren möjligheter till jakt på vuxet djur. Riksdagen beslutade därför om ett system som till stora delar överensstämde med ett tidigare utredningsförslag såvitt avsåg områden som inte uppfyllde kraven för licensområde. Sådana områden borde av länsstyrelsen kunna registreras för tilldelning av ett valfritt djur om året (vuxet djur eller kalv) under en kort jakttid. Bl.a. följande principer borde vara vägledande vid bedömningen huruvida särskilda skäl för registrering förelåg:

- om jakträttshavaren ansökt men vägrats att ansluta marken till angränsande licensområde,
- om angränsande licensområde tillstyrker en registrering,
- när det finns flera jägare inom ett mindre område som inte alla utan vidare kan beredas plats i en ny jaktgemenskap,
- vid ansökan av äldre jakträttshavare som inte tidigare deltagit i någon jaktsamverkan,
- om praktiska möjligheter saknas att få mark ansluten till angränsande licensområde.

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd för ansökan om registrering av B-område bör de av riksdagen beslutade särskilda skälen beaktas. För att kunna registreras som B-område bör arealen inte understiga 5 hektar. En jakträttshavare på en mindre mark som har etablerat en samverkan med jakträttshavare på andra marker bör enligt föreskrifterna normalt inte kunna få sin mark registrerad som ett eget B-område om han utan godtagbara skäl bryter sig ur en sådan samverkan.

Jakttiden är 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer.

Det finns närmare 11 000 B-områden med en areal på ca 725 000 hektar. Antalet fällda älgar uppgick jaktåret 2008/09 till drygt 1 700.

E-område

Vid behandlingen av prop. 1991/92:9 Jakt och viltvård fann riksdagen att det borde införas en möjlighet att registrera områden med en sammanhängande areal om minst 20 hektar för tilldelning av en älgkalv om året med den längre jakttid som gäller för A-områden. Riksdagen beslutade därför om en sådan ändring av 33 § tredje stycket jaktlagen (bet. 1993/94:JoU27), E-område.

En licens för jakt efter älgkalv får enligt 3 § andra stycket 2 jaktförordningen avse avskjutningen under längre tid än ett jaktår eller avse den totala avskjutningen inom flera E-områden.

Jakttiden bestäms av länsstyrelsen till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar.

Det finns närmare 7 000 E-områden med en areal på ca 725 000 hektar. Knappt 1 000 älgar fölldes jaktåret 2008/09.

K-område

För områden som inte registrerats för älgjakt gäller enligt 33 § första stycket jaktlagen att endast älgkalv får jagas. Jakten är inte begränsad till ett visst antal djur.

Jakttiden är enligt bilaga 2 till jaktförordningen 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer.

På K-områdena rapporterades jaktåret 2008/09 att 20 älgkalvar fölldes på 20 områden.

Jakttid

I bilaga 2 till jaktförordningen finns bestämmelser om jakttider för älg. I registrerade licensområden och i älgskötselområden ska länsstyrelsen bestämma jakttiden till en eller flera perioder som tillsammans omfattar minst 70 dagar. Jakttiden ska dock alltid ta sin början den första måndagen i september i norra delen av landet och den andra måndagen i oktober i övriga delar av landet. Älgjakten får inte pågå efter sista februari. Vissa möjligheter till inskränkningar i jakttiden finns. Områden som brukar användas för friluftssändamål får nämligen undantas från jakt lördagar, söndagar och helgdagar. Inom renskötelsns åretruntmarker får vidare länsstyrelsen besluta om en kortare jakttid än 70 dagar om det behövs av hänsyn till renskötelsen eller snöförhållandena.

För B- och K-områden ska jakttiden vara 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer. Jakttidens början ska vara densamma som för licensjakten.

Avgifter för älgjakt

För varje vuxen älg som fålls ska enligt 52 b § jaktförordningen jakträttshavaren betala en avgift som fastställs av länsstyrelsen (älgavgift). Avgiften varierar mellan länen, där Jämtland har den lägsta avgiften, 250 kronor, och Östergötland den högsta, 900 kronor.

Om fler älgar fällt än vad som följer av en licens ska enligt 52 c § därutöver en särskild avgift betalas, 7 000 kronor för en vuxen älg och 3 000 kronor för en kalv. Sådan avgift ska dock inte betalas om älgen eller dess värde förklaras förverkat eller om det är uppenbart oskäligt att kräva ut en avgift.

Anmälan av jaktresultat

För registrerade älgjaksområden ska jakträttshavaren enligt 5 a § jaktförordningen anmäla jaktresultatet till länsstyrelsen inom två veckor efter jakttidens utgång. Detta gäller även om något djur inte fällt. Har älg fällt i annat fall ska anmälan ske inom två veckor efter jakttidens utgång. I 5 c § förordningen finns bestämmelser om vad en anmälan ska innehålla.

Överklagande

Länsstyrelsens beslut om registrering av licensområden får enligt 54 § jaktlagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Övriga beslut enligt 33 § lagen får inte överklagas.

Samernas jakt efter älg

Fastighetsägaren har enligt 10 § jaktlagen jakträtten på den mark som hör till fastigheten. Enligt 25 § rennäringslagen (1971:437) har medlem i sameby emellertid rätt att jaga på utmark inom de delar av byns betesområde som hör till renbetesfjällen eller lappmarkerna när renskötsel är tillåten där. Medlem i sameby som tillfälligt uppehåller sig inom en annan samebys betesområde för renskiljning eller annat ändamål som har samband med renarnas skötsel får jaga i den samebyn för sitt uppehälle.

4.2 Administrationen av älgförvaltningen

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är förvaltningsmyndighet på miljöområdet och sektorsansvarig myndighet för jakt och vilt. Med stöd i jaktförordningen har verket utfärdat föreskrifter och allmänna råd om administrationen av jakt efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. (NFS 2002:19). Naturvårdsverket behandlar även överklaganden av beslut om jakttidens längd, avregistrering av licensområde, registrering av älgskötselområde och skyddsjakt m.m.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna ansvarar för älgförvaltningen på regional nivå. Länsstyrelserna beslutar bl.a. om registrering av licensområden för jakt

och älgskötselområden, om det antal älgar som får fällas i respektive licensområde (licensgivning) samt om jakttider, älgavgifter och vissa föreskrifter m.m. Älgvårdsfonderna förvaltas av länsstyrelserna som beslutar hur de ska användas. Det mest omfattande arbetet bedöms vara registreringen av licens- och älgskötselområden. Under senare år har det totala antalet av-, ny- och omregistreringar av sådana områden varit drygt 5 000 per år, där omregistreringar står för den största andelen. Uppskattningsvis omregistreras hälften av områdena under en treårsperiod.

Viltförvaltningsdelegationerna

Den 1 februari 2010 inrättades viltförvaltningsdelegationer inom varje länsstyrelse med stöd av förordningen om viltförvaltningsdelegationer (2009:1474). Delegationerna ersatte de tidigare regionala rovdjursgrupperna och viltvårdsnämnderna, som enligt 39 § jaktlagen var knutna till länsstyrelserna med uppgift att vara rådgivande organ i viltvårdsfrågor. Viltvårdsdelegationerna har till uppgift att vara organ för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen som helhet inom länet. Viltförvaltningsdelegationernas uppgifter i fråga om allmän viltförvaltning är att besluta om övergripande riktlinjer för älg-, hjort-, vildsvins- och rovdjursförvaltningen i länet, licensjakt och skyddsjakt samt om bidrag och ersättningar enligt viltskadeförordningen (2001:1724).

Landshövdingen är ordförande i delegationen. Det ska därutöver finnas fem ledamöter som är politiska företrädare och som utses efter förslag av landstinget. I län med rennäringsdelegation ska en av de politiska företrädarna utses efter samråd med Sametinget. Det ska vidare finnas en ledamot som har särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och illegal jakt samt en ledamot för vart och ett av följande intressen: jakt och viltvård, naturvård, friluftsliv, ägare och brukare av jordbruksmark, lokalt näringsliv och turism, rennäring samt skogsnäring. Dessa ledamöter ska utses efter förslag av den eller de berörda intresseorganisationerna i länet.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen är förvaltningsmyndighet för frågor om skogsbruket och har i uppgift att verka för att landets skogar vårdas och brukas på ett sådant sätt att de beslutade målen för skogspolitiken uppnås. Skogsstyrelsens rådgivning till markägare i syfte att uppnå de skogspolitiska målen inkluderar information och kunskapsförmedling om hur betesskador av vilt kan minskas i den brukade skogen.

Svenska Jägareförbundet

Svenska Jägareförbundet är Sveriges största jägarorganisation och organiserar cirka 195 000 av landets totalt 260 000 jägare. Förbundet har sedan 1938 ett allmänt uppdrag att leda delar av jakt och viltvården i

Sverige. Ersättning för detta arbete, där älgförvaltning ingår, lämnas ur Viltvårdsfonden.

Svenska Jägareförbundet har en rikstäckande organisation genom 23 länsföreningar, vilka i sin tur är organiserade i totalt cirka 370 jaktvårdskretsar (i genomsnitt 16 per länsförening).

Samråd om älgförvaltningen

Svenska Jägareförbundet har tillsammans med Lantbrukarnas Riksförbund, LRF/Skogsägarna, Jägarnas Riksförbund och Skogsindustrierna träffat en principöverenskommelse om riktlinjer för samråd om älgförvaltningen på lokal nivå. Målet är att enighet ska uppnås i samrådet. Vid samrådet utarbetas ett förslag om avskjutningens storlek, tilldelning, avskjutningsprinciper, jakttider, skadeförebyggande åtgärder och biotopvårdsåtgärder som redovisas i ett protokoll.

De organisationer som representeras vid de lokala samråden är i första hand Svenska Jägareförbundet, Jägarnas riksförbund och Lantbrukarnas Riksförbund. Härutöver deltar även Skogsstyrelsen och företrädare för skogsindustrierna samt olika markägarorganisationer. I drygt en tredjedel av samråden deltar även företrädare för älgskötselområdena. Polisen, Vägverket, kommuner, Naturskyddsföreningen, allmänningar, större A-licensområden och samerna deltar också i en del lokala samråd.

Älgvårdsfonden

Avgifterna för fällda älgar ska bilda en älgvårdsfond. De årliga intäkterna uppgår totalt till mellan 17 och 18 miljoner kronor. Från älgvårdsfonderna överförs enligt regeringens beslut den 12 januari 1995 100 kronor av varje fallavgift till Viltvårdsfonden. Länsstyrelsen beslutar om användningen av resterande medel.

Länsstyrelsen har rätt att ta ut medel ur fonden för att täcka kostnader för administration av älgjakten. Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om administration av jakten efter älg, kronhjort och stora rovdjur m.m. får dock högst 10 basbelopp per år tas i anspråk (i Västra Götaland högst 20 basbelopp), vilket innebär ett belopp om 403 000 kronor år 2007. För 2007 har åtta länsstyrelser uppgett att de har tillgodogjort sig hela det beloppet medan älgvårdsfonderna i andra län i många fall endast gav utrymme att täcka delar av administrationskostnaderna. Länsstyrelserna har därför i flera fall fått täcka en del av kostnaderna för älgadministrationen med ramanslaget.⁴

Under senare år har medel ur fonderna, förutom till täckande av kostnaderna för administrationen vid länsstyrelsen, använts till bl.a. bidrag till skjutbanor, inventering, utbildning, administration av lokala samråd och datorstöd.

5 En ny älgförvaltning

5.1 Dagens älgförvaltning behöver förändras

Regeringens bedömning: Dagens älgförvaltningssystem bör förändras i syfte att skapa en älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna och där hänsyn tagits till viktiga allmänna intressen som rovdjur, trafikolyckor med älg, skador på skog samt inverkan på övrig biologisk mångfald.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket, Sveriges Lantbruksuniversitet, Skogsstyrelsen och Lantbrukarnas Riksförbund* är angelägna om att minska älgens påverkan på den biologiska mångfalden. *Vägverket* anser att utredningens förslag om en älgförvaltning baserad på ekologiska förutsättningar och lokalt inflytande är en bra utgångspunkt. *Svenska Jägareförbundet* är frågande till den redovisade jämförelsen mellan älgjaktens värde och skogsbrukets samlade produktionsvärde. *Jägarnas Riksförbund* anser att utredaren borde lyfta positiva värden med älgen bl.a. den ekologiska och klimatsmarta köttresurs älgen utgör och att förstärkning av dem också bör vara en drivkraft till förändring i utredningen. *Sveaskog AB* anför att markägarnas inflytande är avgörande för beslut om älgstammens storlek på alla nivåer i systemet eftersom markägaren har ansvaret att uppfylla kraven enligt skogsvårdslagen och andra bestämmelser. För markägare är det också nödvändigt ur ekonomisk synvinkel att kunna påverka viltskadorna så att de är i balans med skogs- och jordbruk. *Lantbrukarnas Riksförbund* poängterar att det som gör problemet med älgskadorna särskilt besvärande är det faktum att den enskilde skogsägaren med dagens system har mycket begränsade möjligheter att själv påverka älgstammens storlek, samtidigt som han eller hon måste ta konsekvenserna av skadorna på skogen. Det kan gälla kostnader för upprepade föryngringsåtgärder eller uthägnader om man vill försöka anlägga tallskog. Konsekvensen av detta är att älgstammen snarare än skogsägaren idag styr trädslagsvalet. Detta har lett till en mycket stark minskning av andelen tall i skogsföryngringarna och att föryngringen av vissa lövträdsdrag kraftigt begränsats. På sikt kommer detta att kraftigt påverka berörda naturtyper till men för den biologiska mångfalden liksom det ekonomiska utbytet av skogsbruket.

Skälen för regeringens bedömning

Älgen som resurs och problem

Jakt är en viktig källa till rekreation och försörjning. Älgjakten intar här en särställning. Älgen är även en betydelsefull djurart för upplevelsevärde i skogen och ett viktigt bytesdjur för landets största rovdjur, björn och varg. Den svenska älgstammen har under det senaste seklet genomgått stora förändringar genom ett förändrat skogsbruk som

har skapat stora mängder älgbete och en älgförvaltning som har varit starkt inriktad på att öka älgstammen. Genom ökat kalvskytte och sparande av kor växte från 1960-talet stammen markant och gav förutsättningar för den s.k. älgexplosionen under 1970-talet, som kulminerade i en avskjutning av cirka 174 000 älgar 1983. Under de senaste åren har det skjutits drygt 80 000 älgar.

Älgköttet har ett betydande ekonomiskt värde som uppskattas till 500 miljoner kronor. Därtill kommer rekreativvärdet i samband med jakten.

Älgstammen förorsakar å andra sidan förluster i skogsbruket och lantbruket genom betesskador på skog och grödor. Härtill kommer skador i trafiken.

För de stora skogsbolagen i norra Sverige är de samlade intäkterna av älgjakt mindre än en procent av virkesintäkterna. I södra Sverige utgör intäkterna av jakten en något större andel p.g.a. högre priser för jakt. Skogsstyrelsen har i en rapport tagit upp frågan om älg- och rådjursstammarnas kostnader och värde. Sammantaget beräknas där de årliga samhällsekonomiska kostnaderna för älg- och rådjursstammarna vid dagens nivå till ca 2 miljarder kronor, varav ca två tredjedelar avser viltolyckor i trafiken, medan resterande del belastar skogsbruket och skogsindustrin. De årliga samhällsekonomiska värdena, dvs. rekreativvärdet och köttvärdet, uppgår även dessa med dagens viltstammar till ca 2 miljarder kronor. Även om älgstammen minskar så att kostnaderna för samhället blir betydligt lägre än dagens, bedöms inte intäkterna från älgjakten sjunka i motsvarande grad (Skogsstyrelsens promemoria Föryngringsresultat i R-polytax för 2005-2007). Den stora utmaningen består således i att hitta den lämpliga avvägningen där de önskade effekterna av älg i landskapet och de oönskade är förenliga.

Betesskador på skog

Älgens bete sätter ned virkesproduktionen och inverkar negativt på virkeskvaliteten. Skadorna uppkommer genom att topp- och sidoskott betas. Även stambrott och barknag förekommer. Bete på trädens skott förekommer så länge de är inom räckhåll. För älgens innebär det träd som ungefär är mellan 0,5 och 4 meter höga. Trampskador och fejnings- och slagskador gjorda med hornen förekommer också, om än i betydligt mindre omfattning. De biologiska effekterna av betningen är för träden minskad tillväxt, nedsatt vitalitet och att de i vissa fall dör. Dessutom hämmas trädens konkurrenskraft i förhållande till andra trädslag, som exempelvis gran. Nedsatt vitalitet gör också träden mer mottagliga för sekundära angrepp av exempelvis svampar och insekter. Skogforsk, det svenska skogsbrukets forskningsinstitut, har uppskattat kvalitetsförlusterna till ca 1,3 miljarder kronor per år enbart i tallungskog vid en skadenivå på 5-7 % och till ca 500 miljoner kronor vid en årlig skadenivå på 2-3% vid en tioårig skadeexponering.

Betets inverkan på trädslagssammansättning och biologisk mångfald

I ett landskap som domineras av barrskogsodling är flera av de vanliga lövträden som asp, rönn, sälg i stor utsträckning motarbetade eftersom

de har ett lågt ekonomiskt värde för skogsproduktion. Trädslagen är begärliga för betande klövvilt och hålls därför tillbaka även av dessa. Föryngringen av ädellövträd är också påverkad av det höga betestrycket. När det gäller ädellövträd anses stängsel vara en förutsättning för att skoglig föryngring ska lyckas. Effekten är sammantaget att få individer av lövträd når trädbildning vilket även påverkar rekryteringen av nya träd. På grund av skogsbruk och bete är således andelen gamla lövträd av grov diameter låg. Fullstora träd av dessa arter i vårt barrskogslandskap anses vara viktiga bärare av skoglig biologisk mångfald. En stor del av skogens rödlistade arter är knutna till gamla eller döda lövträd. Även allmänt förekommande arter missgynnas av lövträdens tillbakagång.

Utöver lövträdens tillbakagång i landskapet innebär även ett utökat nyttjande av gran på bekostnad av tall negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. Stora betesskador på tallskog i främst södra Sverige har lett till att allt färre skogsägare där vill hålla fast vid valet av tall på sina marker. I stället planteras i allt högre utsträckning den av älgen mindre begärliga granen. I Götaland visade en inventering 2003-2005 att gran planteras på 38 % av den mark som betraktas som lämplig för tall. Södra Skogsplanter AB och Södra Odlarna TVE AB redovisar att tall utgjorde ca 25 % av det totala antalet sålda plantor år 1985 mot endast ca 5 % år 2008.

Särskilt om vintern märks skillnaden i betespåverkan tydligt. Under perioder med djup snö uppstår omfattande betesskador på tall medan granen lämnas att stå i det närmaste orörd. Då allt fler skogsägare väljer att återplantera tallmarker med gran blir betestrycket desto hårdare på de marker som trots allt planteras med tall. Minskande andel tall i landskapet missgynnar de arter som på ett eller annat sätt i sin livscykel är knutna till tallmarkens ekosystem. Ekosystemet i en enskiktad likåldrig granskog är generellt väsentligt artfattigare än annan skog. Återbeskogning med gran har negativa effekter för viltet eftersom foderproduktionen i en granskog är låg. Granen i sig betas, som tidigare nämnts, i liten utsträckning och förekomsten av begärlig undervegetation som blåbärs- och lingonris är sparsam i en tät granskog. Klövviltet nyttjar granskogen i stort sett endast för skydd. Lövuppslag, bärris, gräs och örter som är begärliga för viltet kan däremot i högre utsträckning breda ut sig utan att hämmas av skugga i växande tallbestånd. Konsekvenserna av att plantera gran på mark lämplig för tall medför, utöver de beskrivna effekterna för den biologiska mångfalden, framtida produktionsförluster och en ökad risk för skador relaterade till torka och vind.

Trafikolyckor med älg

Älgen orsakar olyckor i trafiken. År 2009 rapporterades drygt 5 700 trafikolyckor med älg. Av dessa hade sex dödlig utgång. Samhällets kostnader för älgolyckor beräknas överstiga en miljard kronor årligen.

Arbetsintensiv administration

Dagens älgförvaltning innehåller ett flertal olika möjligheter att jaga älg, tre olika former av licenser samt sam- och storlicenser, inom registrerade älgskötselområden och kalvjakt under högst fem dagar. Det nuvarande systemet innehåller så många olika licenser och andra förvaltningsformer att det blir svårt att överblicka och förstå. Det föranleder också mycket administrativt arbete med omregistreringar mellan olika former av licensområden. Under åren 2006-2008 var det totala antalet av-, ny- och omregistreringar av sådana områden drygt 15 000. Det innebär att när tre år har passerat har hälften av alla befintliga licensområden ändrats och registrerats om.

Bristande helhetssyn

Länsstyrelsens beslut om tilldelning till licensområden omfattar inte all älgmark då älgskötselområdenas arealer inte ingår. Det finns också svårigheter för länsstyrelsen att överblicka den jakt som sker inom älgskötselområdena, dels eftersom älgskötselområdenas planer kan revideras under den tid de löper, dels eftersom uppföljning av jakten sker i varierande grad. Ofta saknas även ett samspel mellan de lokala samråden och älgskötselområdena. En brist i dagens system för älgförvaltning är därför att det saknas egentliga möjligheter att få en överblick och ta ett övergripande ansvar för förvaltningen inom ett större område t.ex. länet. Utan någon riktig översikt eller styrning över avskjutningen riskerar tilldelningen att bli allt för försiktig.

Bristande styrning

Länsstyrelsernas tilldelningsbeslut har litet inflytande på den faktiska avskjutningen. Det beror på att endast en liten andel av de älgar som länsstyrelsen tilldelar verkligen fälls. När det gäller de län som inte tillämpar fri kalvjakt var den genomsnittliga andelen fällda älgar av det tilldelade antalet älgar jaktåret 2007/08 drygt 58 procent och jaktåret 2006/07 knappt 54 procent. Detta innebär att de överväganden som görs mot bakgrund av tillgängliga underlag om älgstammen, skogen m.m. sedan inte får avsett genomslag och intentionen att styra går förlorad. Den licens som tilldelas av länsstyrelsen blir snarare en maximinivå istället för ett mål att uppnå. Markägare med stora betesskador är de som blir värst lidande. Högt betestryck av klövvilt på tallungskog och lövträd innebär, som nämnts ovan, även storskaliga negativa förändringar i trädslagssammansättning på landskapsnivå.

5.2 En kunskapsbaserad älgförvaltning

Regeringens bedömning: Älgförvaltningen bör vara lokal och ekosystembaserad. Målet är en livskraftig älgstam av hög kvalitet som är i balans med betesresurserna och en produktionsanpassad älgjakt.

Administrationen av älgjakten bör förenklas. Älgjakten bör i högre grad än idag vara målstyrd.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket* anser att den föreslagna modellen kan hjälpa till att förenkla den framtida älgförvaltningen. Vidare är det positivt att försöka minska administrationen kring älgjakten. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att en ekosystembaserad lokal älgförvaltning, anpassad till såväl älgstammens demografi som de lokala ekologiska förutsättningarna varit möjlig att uppnå genom långt mindre ingripande förändringar i den nuvarande förvaltningen än utredningen föreslagit. *Länsstyrelsen i Örebro län* anser att utredningen lägger en bra grund till en förvaltningsmodell för älg som syftar till en ekosystembaserad lokal förvaltning. Länsstyrelsen understryker att ett kunskapslyft behövs i älgförvaltningen och att bättre underlag krävs för att en ekosystembaserad lokal förvaltning ska komma till stand. Förslaget att nuvarande licenssystem försvinner tillstyrks. *Sveriges lantbruksuniversitet* stöder helt ansatsen om en ekosystembaserad, adaptiv förvaltningsmodell med lokal utgångspunkt. Att förvaltningen utgår ifrån ekosystemet är en riktig utgångspunkt för en bättre förvaltning av älg. I ekosystemet ingår allt vilt och dess miljö, men även människan. Förvaltningen ska utföras på lägsta lämpliga nivå för att skapa engagemang och delaktighet.

Skälen för regeringens bedömning

För viltförvaltningens del har regeringen tagit fasta på den s.k. ekosystemansatsen genom att inrätta viltförvaltningsdelegationer med en bred representation av politiker och intresseorganisationer vid varje länsstyrelse. Ekosystemansatsen bör vara utgångspunkten även för det nya älgförvaltningssystemet.

Ekosystemansatsen

Ekosystemansatsen har sitt ursprung i FN:s konvention om biologisk mångfald (SÖ 1993:77). Den är en arbetsmetod eller förvaltningsstrategi för bevarande och hållbart nyttjande av naturresurser som även inkluderar rättvisaspekter. Ekosystemansatsen erkänner att människan är en del av ekosystemen och innebär att alla berörda bör vara med när målen för förvaltningen formuleras. Ansatsen lyfter fram att ekosystemen har en viktig funktion när det gäller att producera varor och tjänster, s.k. ekosystemtjänster, som människor är beroende av.

Enligt ekosystemansatsen ska åtgärder genomföras på den lägsta lämpliga nivån i syfte att skapa engagemang och delaktighet. Mervärdet av att använda ekosystemansatsen som arbetsmetod är att helheten betonas och att berörda aktörer är delaktiga i att formulera målen för förvaltningen samt i själva förvaltningen. Ekosystemansatsen betonar även vikten av försiktighetsprincipen. När det gäller älgförvaltningen kan försiktighetsprincipen i första hand komma att handla om älgbetets påverkan på den biologiska mångfalden.

En adaptiv förvaltning

Ekosystemansatsen förutsätter bland annat att man inom förvaltningen tar hänsyn till att människans kunskap om hur ekosystemen fungerar inte är fullständig. Förvaltningen ska vara adaptiv, vilket innebär en anpassning till nya eller förändrade förhållanden. I en adaptiv förvaltning planeras åtgärder, följs upp och justeras kontinuerligt mot uppsatta mål på ett kunskapsuppbyggande sätt. Resurssystemen, såsom skog, rovdjurs- och älgbestånd, förändras kontinuerligt. Populationer ökar eller minskar i täthet eller utbredning pga. mänsklig påverkan eller av naturliga orsaker. Skötsel av resurserna bör då justeras med hänsyn till förändringen. Det behövs således inventeringar för att fånga upp förändringarna. Utifrån dessa kunskaper kan mål ställas upp och åtgärder sedan vidtas för att nå målen. I en adaptiv förvaltning är lärandet en ständigt pågående process.

Ekosystembaserad lokal förvaltning

Utgångspunkten i förvaltningen av älgen bör vara en ekosystembaserad lokal förvaltning. En sådan tar hänsyn till att älgen ingår i ett, eller flera, ekosystem med växter och andra djur. Det gäller framför allt den växtlighet som utgör älgens föda, andra klövviltarter som konkurrerar med älgen om födan och rovdjur för vilka älgen i sin tur utgör föda. En lokal älgförvaltning måste utgå från den resurs som ska förvaltas, älgen, och hur stor effekt som åtgärder kan få på det som ska förvaltas.

En naturlig geografisk avgränsning av en stam bör därför eftersträvas. Man måste dock också göra administrativa överväganden för att skapa en förvaltning som fungerar i praktiken och det finns därför behov av olika nivåer inom ett sådant system. En lokal förvaltning ska ge dem som har i uppgift att förvalta älgen möjlighet att påverka samtidigt som den medger överblick. Förvaltningen måste ha en struktur för att fastställa en målsättning för älgstammen och tillgång till styrmedel som gör det möjligt att nå denna målsättning. Viktiga förutsättningar för en ekosystembaserad lokal förvaltning är kunskap och uppföljning.

En livskraftig älgstam av hög kvalitet

Med uttrycket en livskraftig stam avses normalt att risken för utdöende ska vara liten. Begreppet används ofta i sammanhang där hotade arter berörs. Älgen i Sverige är idag inte hotad utan tvärtom livskraftig. Låg medellivslängd och skev könkvot är dock parametrar som kan bidra till att sänka livskraften i en stam. Likaså kan en undermålig förvaltning leda till genetisk utarmning eller påtagligt mycket sjukdomar. En älgstams kvalitet mäts ofta i form av det antal kalvar som föds per ko, slaktvikt och hornstorlek, dvs. egenskaper som i låg grad beror på ärftlighet. I begreppet ”en livskraftig älgstam av hög kvalitet” ligger således flera olika faktorer som kan ha olika stor betydelse för olika intressenter.

Produktionsanpassad älgjakt

Av förarbetena till jaktlagen framgår att älgstammens storlek genom lämplig avskjutning ska anpassas till betestillgången, de areella näringarna och trafiksäkerheten och att detta innebär att älgjakten ska vara produktionsanpassad (jfr prop. 1986/87:58 s. 37 f.). En anpassning måste i dag också ske till förekomsten av rovdjur för vilka älgen är bytesdjur. När älgstammens storlek anses lämplig med hänsyn till detta bör beskattningen därefter avse vad som produceras, dvs. jakten bör anpassas till reproduktionen.

En älgstam i balans med betesresurserna på lång sikt

Älgstammens storlek måste anpassas till den rådande och den framtida fodertillgången. Det blir fråga om en ekonomisk avvägning men hänsyn måste också tas till förekomst av stora rovdjur, förutsättningarna för skogsproduktion och den biologiska mångfalden. En sådan balans kan uppnås på olika nivåer men utgångspunkten bör vara att nå den inom ett område som är så stort att det kan anses omfatta en egen älgstam.

En enkel, rättssäker och kostnadseffektiv administration

Administrationen av älgförvaltningen ska vara så enkel som möjligt samtidigt som den på ett kostnadseffektivt och rättssäkert sätt gör det möjligt att förvalta älgstammen i enlighet med de mål som ställs upp.

En helhetssyn på förvaltningen av älgen

Förvaltningen av älgen ska präglas av en helhetssyn. Den ska vara uppbyggd av samma byggstenar i hela landet och samma regelverk och system ska gälla oavsett var man äger mark eller jagar. Det ska finnas en tydlighet för alla oavsett var i förvaltningen man befinner sig och systemet för förvaltning ska vara enkelt och lätt att förstå för alla inblandade.

6 En ny struktur för älgförvaltningen

6.1 Älgförvaltningsområden

Regeringens bedömning: Större förvaltningsområden för den övergripande älgförvaltningen bör inrättas. Länsstyrelsen bör besluta om indelning av länets älgjaktmark i älgförvaltningsområden. Utgångspunkten bör vara att ett älgförvaltningsområde omfattar en i huvudsak egen älgstam. För varje älgförvaltningsområde utser länsstyrelsen en älgförvaltningsgrupp som bör bestå av tre representanter för markägarna och tre för jakträttshavarna samt, i Jämtlands,

Västerbottens och Norrbottens län, en företrädare för rennärningen. Till ordförande för gruppen utses en markägarerepresentant. Ordföranden har utslagsröst vid lika antal röster i omröstning. Gruppen har till uppgift att upprätta en älgförvaltningsplan för området.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Utredningen har dock föreslagit att älgförvaltningsgrupperna ska bestå av tre representanter för markägarna och två för jägarna samt minst en samisk representant.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till inrättandet av älgförvaltningsområden. På detaljnivå finns dock skiljaktiga meningar. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Skogsindustrierna*, *Sveaskog AB*, *Svenska kyrkan*, *Viltskadecenter* och de flesta *länsstyrelserna* vänder sig emot att älgförvaltningsområdena endast ska vara rådgivande. *Svenska Jägareförbundet*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Sveriges jordägareförbund* och *Jägarnas Riksförbund* har motsatt uppfattning och framhåller vikten av älgskötselområdenas egenstyrelse. *LRF*, *länsstyrelserna i Västernorrlands och Västerbottens län*, *Sveaskog AB*, *Skogsindustrierna*, *Svenska kyrkan* och *Viltskadecenter* framhåller att älgförvaltningsområdena bör ha befogenheter att besluta om avlysningsjakt. *Skogsstyrelsen*, *Sveriges jordägareförbund*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Viltskadecenter*, *Sveaskog AB*, *LRF* och *Skogsindustrierna* är positiva till att markägarna föreslås få majoritet i älgförvaltningsgruppen, medan *Svenska Jägareförbundet*, *länsstyrelserna i Jönköpings, Värmlands och Norrbottens län* i stället önskar en jämn representation intressena emellan.

Efter ordinarie remissberedning av betänkandet har en överenskommelse träffats mellan *Skogsindustrierna*, *Södra Skogsägarna ekonomisk förening*, *Svenska Cellulosa Aktiebolaget (SCA)*, *LRF* och *Svenska Jägareförbundet*. Man har bl.a. enats om följande. En jämn representation mellan jägare och markägare i älgförvaltningsgruppen, där en representant för markägarna ska vara ordförande. Älgförvaltningsplanen som tas fram av älgförvaltningsgruppen ska vara styrande för avskjutningen inom älgförvaltningsområdet. Älgförvaltningsgruppen har möjlighet att tillämpa avlysningsjakt i jaktens senare skede om avskjutningen starkt och omotiverat avviker från planerad avskjutning.

Skälen för regeringens bedömning

Större områden för älgförvaltning

Som anförts i avsnitt 5 kan det konstateras att möjligheten till en reell styrning av älgjakten har uteblivit trots att dagens älgförvaltningssystem har en avsevärd administration. Regeringen anser att en ny form av organiserad samordning av älgjakten över stora områden kan förbättra styrningen av älgjakten i syfte att uppnå målet om en älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna. De av utredningen föreslagna älgförvaltningsområdena kan svara mot de behov av större områden för förvaltningen som framkommit utan att de antar formen av

tvångssamfälligheter. Regeringen föreslår därför att områden för förvaltning av älg, s.k. älgförvaltningsområden, bildas. Utgångspunkten ska vara älgens rörelsemönster i landskapet och att området ska omfatta merparten av en älgstam.

Förvaltningen ska vara ekosystembaserad. Det innebär att hänsyn ska tas till de resurssystem som påverkas av älg. Viktiga allmänna intressen ska därmed beaktas så som bl.a. trafiksäkerhet, förekomst av rovdjur, skador på skog och biologisk mångfald. Förvaltningen bör därför ske över större områden. Sådana områden bör kunna skapa ökade möjligheter att kostnadseffektivt ta fram de underlag i form av bl.a. inventeringar som är nödvändiga för en adaptiv förvaltning. Ett sådant område bör kunna omfatta en i huvudsak egen älgstam. Med utgångspunkt från en individs hemområde uppnås 80 % av en stam vid en areal om 50 000 hektar i södra Sverige och 70 000–80 000 hektar i norra Sverige. En naturlig utveckling är att områdena i framtiden också kan vara en utgångspunkt för förvaltningen av andra klövviltarter än älg.

Bildandet av älgförvaltningsområden

Länsstyrelserna bör få i uppdrag att indela länen i älgförvaltningsområden. Undantag bör gälla för de län eller delar av län som helt saknar älg. Det torde vara lämpligt att det inom länsstyrelsen är viltförvaltningsdelegationerna som handlägger frågor om att inrätta älgförvaltningsområden. Indelningen bör i första hand utgå från principer om naturliga barriärer där älgstammen i idealfallet är avskärmad från andra förvaltningsområden genom exempelvis större vägar eller vattendrag. Områdena ska så långt det är möjligt vara sammanhängande. Älgskötselområden får inte delas av en gräns mellan två förvaltningsområden utan ska i sin helhet vara belägna inom ett och samma förvaltningsområde. Indelningen i älgförvaltningsområden bör ha förutsättningar att hållas stabil över en lång tid. Om länsstyrelsen finner det vara lämpligt och om det kan antas att lösningen är långsiktig, kan hänsyn tas till dagens administrativa gränser eller befintliga fastighetsgränser vid utformningen av ett älgförvaltningsområde. Det är viktigt att goda förutsättningar finns för att området ska fungera bra i praktiken. Länsstyrelsen kan därmed låta ett väl fungerande älgskötselområde utgöra yttre gräns för ett förvaltningsområde trots att gränsen för älgskötselområdet inte följer någon naturgiven barriär.

Inom ett län bör antalet älgförvaltningsområden inte vara alltför stort. Ett stort antal områden skulle försvåra länsstyrelsens möjligheter till uppföljning av älgförvaltningsområdenas arbete. I vissa län har Svenska Jägareförbundet påbörjat en samverkan inom större områden. Dessa skulle kunna vara en utgångspunkt för diskussionen kring bildandet av älgförvaltningsområden. Det är dock länsstyrelsens uppgift att, efter samråd med berörda intressegrupper, fastställa gränserna för områdena.

Älgförvaltningsgruppernas sammansättning

Inom varje älgförvaltningsområde bör en arbetsgrupp, en älgförvaltningsgrupp, tillsättas. Älgförvaltningsgrupperna ska utses av

länsstyrelsen och bör vara sammansatta av personer med bl.a. skoglig och jaktlig kompetens. Regeringen anser att det bör finnas en jämvikt mellan jägare- och markägareintressena. Denna ståndpunkt skiljer sig från utredningens förslag att ge markägarna en representant mer än jakträttshavarna i gruppen. Regeringen delar dock utredningens syn att markägarna, som är de som har ansvaret för vården av skogen, trots en jämn representation måste ges den starkaste ställningen i gruppen. Till ordförande i älgförvaltningsgruppen ska därför utses en representant för markägarna. Ordföranden ska ha utslagsröst vid lika antal röster vid omröstning.

Tre ledamöter bör således representera markägarna och tre bör representera jägarna. Inom de tre nordligaste länen, där samerna har jakträtt, bör dessutom rennärningen ha en representant. Grupperna bör således bestå av sju personer i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och i övriga län sex personer. Det bör också vara möjligt att adjungera ytterligare experter vid behov av särskild kompetens. Inom gruppen bör en kontaktperson utses gentemot länsstyrelsen. Ledamöterna bör utses för en tid av tre år för att få kontinuitet i arbetet. För uppdraget bör utgå visst arvode. Naturvårdsverket bör meddela de ytterligare föreskrifter som behövs bl.a. för bildande av älgförvaltningsområden och utnämning av ledamöter i älgförvaltningsgrupper.

Älgförvaltningsgruppernas uppgifter

Älgförvaltningsgrupperna ska verka för att inventeringar genomförs som kan ligga till grund för förvaltningen av älgen inom förvaltningsområdet. Ansvaret för att inventeringarna blir utförda vilar rent praktiskt på jägarna och markägarna, men även Skogsstyrelsen har ett ansvar att som expertmyndighet bistå i detta. Frågan om inventering behandlas mer ingående i avsnitt 7.

Inventeringarna sammanställs av gruppen och utfallet analyseras. Även andra underlag än de som har en grund i inventeringar ska inhämtas, exempelvis information om inträffade trafikolyckor med älg, täthet av rovdjur i området och foderprognoser. Hänsyn ska även tas till uppgifter om särskilt skadedrabbade områden. Med utgångspunkt i kunskapen om älgstammens storlek och demografi, skadorna på skogen, rovdjursförekomst, viltolyckor i trafiken m.m. bör man inom förvaltningsområdet kunna beräkna ett mål för avskjutningen och hur fördelningen av avskjutningen mellan tjur, ko och kalv lämpligen bör vara. Målen bör formuleras i den förvaltningsplan för älg som älgförvaltningsgruppen ska upprätta för området. En älgförvaltningsplan är väsentlig om målet om en älgstam i balans med betesresurserna ska uppnås på lång sikt. En sådan plan bör med hänsyn till foderprognoser m.m. avse ett femårsperspektiv men vara föremål för återkommande revision. Förvaltningsområdets plan ska vara utgångspunkten för de älgskötselplaner som upprättas inom älgskötselområdena där förändringar i den övergripande planen följaktligen också föranleder revidering i älgskötselområdenas planer. Denna koppling förutsätter en god dialog och samordning mellan älgförvaltningsområdet och

älgskötselområdena. Endast om planen accepteras och följs har den adaptiva förvaltningen förutsättningar att lyckas.

Älgförvaltningen ska hela tiden vara adaptiv. Älgförvaltningsgruppen bör därför kontinuerligt följa upp de mål som ställs upp inom älgförvaltningsområdet. Regelbundna inventeringar och uppföljning av resultaten från dessa tillsammans med uppföljning av förändring i övriga mätbara parametrar är en viktig förutsättning för en adaptiv ekosystembaserad förvaltning som bör genomföras inom älgförvaltningsområdet. Även under pågående jakt ska älgförvaltningsgruppen aktivt följa upp den jakt som sker och vid behov vidta åtgärder i syfte att uppsatt avskjutningsmål nås. Det bör exempelvis finnas en möjlighet för älgförvaltningsgruppen att under pågående jakt till länsstyrelsen framhålla behov av ökad avskjutning. Vid sådana omständigheter kan det vara lämpligt att skötselplaner åsidosätts i syfte att nå det övergripande målet för älgförvaltningsområdet. En sådan åtgärd kan komma ifråga exempelvis för älgskötselområden som uppnått de avskjutningsmål som angivits i planen om målen inte bedöms kunna nås på andra skötselområden inom förvaltningsområdet. Även de som inte ingår i ett älgskötselområde och som jagar efter anmälan till länsstyrelsen kan, om länsstyrelsen finner det vara lämpligt, engageras för att nå det övergripande målet för älgförvaltningsområdet.

Om länsstyrelsen uppmanar till avsteg från skötselplanen kan jakten trots detta fortfarande styras i syfte att inte fälla för många älgar. Styrningen kan ske genom att älgförvaltningsgruppen meddelar när målet har uppnåtts. Vid den tidpunkten förutsätts jaktlagen inom älgskötselområdena avbryta jakten.

Älgförvaltningsgruppen ska även ta fram underlag för hur den jakt som bedrivs utanför älgskötselområdena ska ske. Gruppen ska till länsstyrelsen ge förslag på hur stor areal som ska krävas för jakt efter kalv respektive jakt efter vuxet djur utanför älgskötselområdena. Arealkravet kan skilja sig åt mellan olika delar av förvaltningsområdet beroende bl.a. på klimatförhållanden, markens bonitet, skogsskador, rovdjursförekomst och älgtäthet. Se även avsnitt 7.

Älgförvaltningsgruppens uppgifter kräver kompetens inom flera olika områden och det är därför betydelsefullt att säkerställa att arbetsgruppen vid behov kan få tillgång till nödvändig kunskap. Svenska Jägareförbundet bör inom ramen för sitt allmänna uppdrag kunna bistå med viss rådgivning och länsstyrelsen bör enligt utredningen också ha tillgång till sådan kompetens. När det gäller skogsfrågor har Skogsstyrelsen denna kompetens. Ytterligare sakkunskap finns därutöver bl.a. inom Sveriges lantbruksuniversitet och Naturvårdsverket. Naturvårdsverket bör utarbeta en enhetlig mall för en plan för ett älgförvaltningsområde.

Viltförvaltningsdelegationernas roll i en ny älgförvaltning

Viltvårdsnämnderna upphörde den 1 februari 2010. Som framgår av avsnitt 4.2 inrättades istället viltförvaltningsdelegationer, som är organ inom länsstyrelsen för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen inom länet. De nya delegationerna syftar till att ge ett ökat regionalt inflytande

över viltförvaltningen i länet. Viltförvaltningsdelegationerna ska bl.a. besluta om övergripande riktlinjer för skötsel av älgstammen och i förekommande fall skötseln av hjort- och vildsvinsstammarna. För älgskötselns del kan de övergripande riktlinjerna innefatta mål för bl.a. biologisk mångfald, högsta nivåer för skogsskador eller lägsta nivå för älgtäthet med anledning av rovdjursförekomst. Länsstyrelsen har möjlighet att om det finns behov inrätta ett särskilt klövviltutskott till stöd i arbetet med älgförvaltningen.

6.2 Älgskötselområden

Regeringens förslag: De nuvarande älgskötselområdena ersätts med en ny form av älgskötselområde som är så stort att det medger en avskjutning av minst tio vuxna älgar per år. Länsstyrelsens beslut i frågor om registrering av älgskötselområde ska kunna överklagas i förvaltningsrätt.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att ett älgskötselområde ska medge en avskjutning av tio älgar, vuxna eller kalvar, per år.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till förslaget. *Länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs och Västernorrlands län* förordar dock att en avskjutning av minst 25 älgar ska vara grunden för att få registrera ett älgskötselområde. *Länsstyrelserna i Kalmar, Värmlands och Västerbottens län* anser att det inte bör etableras allt för många älgskötselområden om förslaget ska bli en administrativ vinst för länsstyrelserna. Man framhåller dock att samverkan och information fungerar bättre om områdena inte är för stora. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att förslaget om älgskötselområden med en årlig avskjutning om minst 10 älgar riskerar att leda till att större arealer blir oregistrerade och framhåller att utredningen inte svarar på vad som händer med de arealer som inte kan, får eller önskar ingå i befintliga älgskötselområden. *Länsstyrelsen i Kalmar län* föreslår att älgskötselområdena bör utgöra en minsta andel av ett älgförvaltningsområdes areal, t.ex. 20 %. Antalet områden skulle därmed kunna regleras utan att gå omvägen över älgstammens storlek. *Svenska Jägareförbundet* anser att den föreslagna minsta storleken på älgskötselområden är väl avvägd, men att det måste finnas möjlighet till lokala anpassningar av denna gräns uppåt. Det är viktigt att dagens älgskötselområden kan fortsätta verka samtidigt som det behövs normer som garanterar en väl fungerande administration och förvaltning. *Skogsindustrierna* anser att det är omöjligt att bedriva en faktabaserad och adaptiv förvaltning inom ramen för älgskötselområdena med den storlek som utredningen föreslår. *Sveriges jordägareförbund* anser att det inte bör finnas ett krav på sammanhängande mark inom älgskötselområdena, men att det bör eftersträvas. Ett älgskötselområde bör kunna ordna avlysningsjakt i slutet av jakttiden. *Trossamfundet Svenska Kyrkan* antar att flertalet av de föreslagna älgskötselområdena kommer att utgöras av idag befintliga A-licensområden,

viltvårdsområden eller andra älgjaktområden med en möjlig avskjutning på minst tio älgar per år, inom vilka det kommer att bli omöjligt att enskilt bedriva en faktabaserad, adaptiv förvaltning med syfte att uppnå en älgstam i balans med betesresurserna.

Skälen för regeringens förslag: Dagens älgskötselområden utgör en lämplig form för frivillig lokal samverkan kring älgförvaltningen. Inom ett älgskötselområde får de markägare och jägare som ingår själva bestämma under vilka förutsättningar samverkan kring älgskötseln ska ske. Regeringen ser det som naturligt att bygga vidare på det nuvarande systemet med älgskötselområden när ett nytt älgförvaltningssystem utformas. Ett älgskötselområde ska således även fortsättningsvis vara en frivillig sammanslutning för markägare och jakträttshavare.

Älgskötselområdenas uppgifter inom älgförvaltningen förskjuts i det nya systemet mot en mer praktisk samverkan. Fokus kommer i mindre grad att ligga på att samordna underlag. Uppgiften att tolka underlag övertas av de älgförvaltningsgrupper som samordnar jakten inom älgförvaltningsområdena.

Eftersom förvaltningen föreslås ske samlat inom älgförvaltningsområdet och älgskötselområdena därmed går mot en mer praktisk jaktsamverkan, krävs det inte längre älgskötselområden som medger vård av en huvudsakligen egen älgstam. Regeringen gör ändå bedömningen att älgskötselområdena bör vara av en viss storlek för att kunna vara utgångspunkt för en jaktsamverkan som kan gynna en lokal ekosystembaserad förvaltning. Det finns även andra skäl att ange en väl avvägd minsta storlek. De administrativa kostnaderna ökar tydligt om älgskötselområdena tillåts vara små och många. Utredningen föreslår att ett älgskötselområde ska medge en minsta avskjutning av minst 10 älgar om året, oavsett älgarnas ålder. Det kan således både vara fråga om vuxna älgar och älgkalvar. Förslaget framstår som oprecist och bedöms göra att ramarna för älgförvaltningen blir onödigt otydliga. Regeringen anser vidare att ett område som är lämpligt för avskjutning av tio kalvar årligen, vilket enligt utredningens förslag är den lägsta gränsen för registrering av ett område, kommer att vara allt för litet för att ge området vara lämpligt som älgskötselområde. Avskjutningen inom ett sådant begränsat område kommer att i hög grad styras av förvaltningen i omkringliggande områden snarare än av avvägningar som görs inom det egna älgskötselområdet. Det blir därmed svårt att göra en långsiktig planering av älgförvaltningen inom området. Det ter sig därför inte ändamålsenligt att upprätta en skötselplan för ett så litet område. Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det bör vara ett krav för att få registrera ett älgskötselområde att området medger en årlig avskjutning av minst tio vuxna älgar. Regeringens förslag innebär, även om det är mindre långtgående än utredningens förslag, en sänkning av kravet på möjlig avskjutning för bildandet av älgskötselområden i jämförelse med vad som gäller idag. När bestämmelserna om älgskötselområden infördes angavs i prop. 1991/92:9 Jakt och viltvård att någon minimiareal inte borde anges och att frivillig och stabil samverkan om jakten borde tillmätas stor betydelse och inte bara områdets storlek. Dock angavs i propositionen att 3 000–5 000 hektar i södra Sverige och 5 000–8 000 i norra Sverige skulle kunna tjäna som riktmärke för

älgskötselområdets minsta storlek. Det kan framstå som anmärkningsvärt att så små områden kunde godtas, eftersom avsikten var att älgskötselområdena skulle medge vård av en i princip egen älgstam. En älgstam kräver emellertid den tiodubbla arealen. Dessa utgångspunkter för minimiarealer tycks däremot vara mer lämpade att gälla i det nya systemet, där kraven på möjlig avskjutning är lägre. Av den anledningen kan de gamla rekommendationerna bibehållas under förutsättning att området medger en avskjutning om i vart fall tio vuxna älgar per år. En möjlig avskjutning på den nivån är att se som ett lägsta krav. Regeringen ser gärna att fungerande skötselområden är arealmässigt större. Det finns därmed inget skäl att med anledning av det nya systemets lägre krav på avskjutning dela upp eller på annat sätt minska befintliga stora älgskötselområden.

Enligt nuvarande regler ska älgskötselområdena upprätta älgskötselplaner. Trots att älgskötselområdenas ansvar för den adaptiva förvaltningen i det nya systemet i någon mån kommer att minska, bör det även för de nya mindre älgskötselområdena krävas att skötselplaner upprättas. Dessa planer förutsätts följa älgförvaltningsplanerna, som utgör grunden för en ekosystembaserad förvaltning.

Länsstyrelsen ska liksom tidigare registrera älgskötselområdena och fastställa deras skötselplaner. En ny uppgift blir att efter anmälan av älgförvaltningsgruppen granska skötselplaner som inte överensstämmer med älgförvaltningsplanen. Naturvårdsverket bör efter samråd med jägarorganisationerna och Skogsstyrelsen meddela föreskrifter om de uppgifter som ska framgå av skötselplanen.

Länsstyrelsen ska liksom idag ha möjlighet att avregistrera älgskötselområden som inte i tillräckligt hög grad bidrar till en kunskapsbaserad adaptiv förvaltning. I praktiken har avregistrering av älgskötselområden hittills endast skett i undantagsfall, eftersom länsstyrelserna i många fall inte har ansett sig ha tillräckligt stöd i lagstiftningen för att avregistrera områden som t.ex. inte följt skötselplanen. Det bör därför framgå av jaktlagen att länsstyrelsen har möjlighet att avregistrera ett älgskötselområde som inte uppfyller de krav som ställs på ett sådant. Avregistrering bör kunna ske exempelvis om ett älgskötselområde avviker från skötselplanen på ett sådant sätt att det strider mot älgförvaltningsplanen.

Länsstyrelsen bör även om det är befogat kunna avregistrera de älgskötselområden som inte lämnar in en skötselplan inom föreskriven tid, underlåter att delta i förvaltningsområdets inventeringar, brister i rapportering av fällda älgar eller på annat sätt motverkar en kunskapsbaserad skötsel av älgstammen.

Inom älgskötselområdena förutsätts jakträttshavarna bidra med kunskap om älgstammens storlek genom inventering och rapportering så att det finns ett vederhäftigt underlag för älgskötselplanernas upprättande. I enlighet med utredningens förslag bör fälld älg rapporteras till länsstyrelsen inom en vecka, se avsnitt 8.1.

Regeringens förslag om införande av älgskötselområden i ett nytt förvaltningssystem föranleder en ändring i jaktlagen.

6.3 Älgförvaltningen utanför älgskötselområdena

Regeringens förslag: Det nuvarande systemet med registrering av licensområden och licensjakt för älgjakt förenklas. Älgjakt får efter anmälan bedrivas på mark som inte omfattas av ett älgskötselområde med det antal djur som områdets storlek och beskaffenhet medger. Jakt efter enbart älgkalv på andra områden får liksom idag ske under en begränsad tid.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att licensområdena avskaffas och att älgjakt, med undantag för jakt efter enbart älgkalv, bara ska få bedrivas på mark som ingår i ett älgskötselområde.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker att licensområdena avskaffas. Flera *länsstyrelser* ställer frågan om det ska vara möjligt att tvinga sig in i en jaktlig samverkan för att få möjlighet att jaga vuxen älg. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att förslaget sätter en biologisk förvaltning i centrum på bekostnad av den enskildes rätt att jaga på egen mark. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att tilldelning av vuxen älg bör kunna medges i områden där samordning inom älgskötselområden inte visar sig möjlig att åstadkomma och att de nuvarande olägenheterna med administration av rådande system borde kunna elimineras genom vissa justeringar i de nuvarande reglerna för älgskötselområden och licensområden istället för genom de genomgripande förändringar som föreslås. *Naturvårdsverket* påpekar att förslaget innebär att det inte finns någon förvaltningsmodell mellan kalvjakt och älgskötselområde, vilket inte är hållbart. *Viltskadecenter* anser att det finns en risk för att markägare tvingas in i ett system som då inte är att uppfatta som en frivillig samverkan, och att det bör övervägas om fördelningen av jaktmöjligheter skulle kunna ske på mindre enheter än de älgskötselområden som föreslås i betänkandet. *Trossamfundet Svenska Kyrkan* anser att det av rättssäkerhetsskäl bör finnas möjlighet till jakt på vuxen älg på mark som inte ingår i älgskötselområde. *Svenska Samernas Riksförbund* anser att förslaget innebär att innehavare av jakträtt tvingas in i en form av samverkan, vilket innebär ett ingrepp i den enskildes rätt. Samisk jakträtt är skyddad mot tvångsförfoganden utan ersättning enligt 2 kap. 18 § regeringsformen. *Jägarnas Riksförbund* anser att förslaget utgör ett för stort ingrepp i förfoganderätten för dem som inte kan ingå i ett älgskötselområde och att förslaget måste kompletteras med en rätt för dessa att jaga vuxen älg. *Lantbrukarnas Riksförbund* anser att en allvarlig invändning mot förslaget är att markägare som inte tillåts vara med i eller väljer att stå utanför ett älgskötselområde förvägras jakt på vuxen älg. Det är också oacceptabelt att områden som ingår i älgskötselområden ställs utan möjlighet att jaga vuxen älg om området avregistreras. Registrering av älgjaktsområden måste kunna ske även utanför älgskötselområdena. *Skogsindustrierna* anser att det av rättssäkerhetsskäl måste vara möjligt att jaga vuxen älg även utanför älgskötselområde.

Skälen för regeringens förslag

Möjligheten att jaga älg utanför älgskötselområde bör bibehållas

Enligt 33 § jaktlagen får jakt efter älg ske endast efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde). Detta gäller inte om jakten endast avser älgkalv. Ett licensområde ska vara av en sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt. Registrering får vägras eller licensområdet avregistreras om området inte medger avskjutning av minst ett vuxet djur om året (A-område). Utan hinder av detta får licensområde registreras med tilldelning av ett valfritt djur om året om det finns särskilda skäl för detta (B-område) eller en kalv om året om områdets areal är minst 20 hektar (enkalvsområde eller E-område).

Enligt 3 § andra stycket 1 jaktförordningen får ett område som har sådan storlek och arrondering att det medger vård av en i huvudsak egen älgstam av länsstyrelsen registreras som älgskötselområde. Inom området sker älgjakten utan licens. Det ska finnas en skötselplan. Finns det inte en sådan kan området avregistreras.

Licensområdena är ofta förhållandevis små. Det krävs endast att ett område ger underlag för avskjutning av en älg om året, ett valfritt djur, eller en kalv om det är ett litet område. Det innebär att man kan jaga vuxen älg med en relativt begränsad samordning med andra fastighetsägare eller jakträttshavare. En markägare eller jakträttshavare som ensam disponerar ett tillräckligt stort område kan ha ett eget licensområde.

Utredningen föreslår att licensområdena avskaffas och ersätts av en ny typ av älgskötselområden. Jakt efter älg får enligt förslaget ske endast inom ett älgskötselområde som länsstyrelsen har registrerat. Det gäller inte kalvjakt. Älgskötselområdena ska vara frivilliga sammanslutningar.

Ett älgskötselområde ska enligt utredningens förslag vara lämpat för älgjakt och så stort att det medger avskjutning av minst tio älgar (vuxna djur eller kalvar) om året. Registrering får vägras eller området avregistreras om det inte uppfyller de kraven eller om älgen inte förvaltas i enlighet med föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av jaktlagen.

Ett älgskötselområde enligt utredningens förslag avses vara avsevärt större än licensområdena. Detta gäller i än högre grad regeringens förslag i avsnitt 6.2 att ett älgskötselområde ska tåla en avskjutning av minst tio vuxna älgar per år. Det krävs då att jakträttshavare samverkar i högre grad än tidigare för att de ska kunna fortsätta att jaga vuxen älg. Den jakträttshavare som av någon anledning inte kan eller vill samordna jakten med andra hänvisas till att jaga endast kalv. Det kan samtidigt vara ett incitament att ansluta sig till ett älgskötselområde.

Förslaget innebär dock, som flera remissinstanser framhåller, också att den som av någon anledning inte *får* ansluta sig till ett älgskötselområde skulle utestängas från jakt på vuxen älg. Detsamma skulle gälla den vars mark har ingått i ett älgskötselområde som sedan avregistreras. En frivillig sammanslutning som det här avses handla om bygger på att flera personer av egen vilja går samman om en gemensam angelägenhet.

Någon rätt för en person att mot de andras vilja ansluta sig kan i princip inte finnas, om frivilligheten ska upprätthållas. Om det finns en rätt för någon att ansluta sig till ett samarbete kan det nämligen sägas ge en motsvarande skyldighet för de andra att acceptera denne som deltagare, oavsett vad de själva vill.

Om en jakträttshavare eller markägare inte kan kräva att få sin mark ansluten till ett älgskötselområde och denna därför inte omfattas av området, begränsas älgjakten med utredningens förslag till att endast gälla kalv. Enligt nuvarande regler kan fastigheten vara sådan att den kan utgöra ett eget licensområde och jakträttshavaren då kan jaga vuxen älg på licens. Är fastigheten mindre kan det krävas samordning med andra jakträttshavare eller markägare för att nå upp till kravet på att området ska medge avskjutning av minst ett vuxet djur om året. De av utredningen föreslagna reglerna kräver dock att minst tio älgar i stället för en kan fallas varje år i ett område. Få jakträttshavare eller markägare torde ha egna fastigheter som uppfyller detta krav. Vägras jakträttshavaren eller markägaren anslutning till ett älgskötselområde inskränks alltså användningen av marken med den föreslagna lösningen i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande regler. Detta aktualiserar bestämmelserna i 2 kap. 18 § regeringsformen om skyddet mot inskränkningar i egendomsrätten.

Det är möjligt att inskränka användningen av egendom, om detta kan motiveras med hänsyn till angelägna allmänna intressen. Syftet med den föreslagna regleringen är att åstadkomma en ekosystembaserad, produktionsanpassad jakt, en livskraftig älgstam i balans med betesresurserna och anpassad till betestillgången, de areella näringarna, trafiksäkerheten och rovdjursstammarna. Dessa syften kan väl sägas främjas av en mer samordnad jakt, dvs. om reglerna utgör incitament för jakträttshavare och markägare att slå sig samman om älgförvaltningen. Om en jakträttshavare inte har rätt att ansluta sig till älgskötselområdet är det dock svårt att se hur syftena främjas av att denne i fortsättningen bara får jaga kalv. Detta kan tvärtom sägas motverka t. ex. syftet att främja trafiksäkerheten.

I vart fall i den mån syftet med regleringen är att främja trafiksäkerheten är det ett sådant angeläget allmänt intresse som enligt 2 kap. 18 § regeringsformen krävs för inskränkningar i egendomsrätten. De anförda skälen har dock knappast tillräcklig tyngd för att motivera inskränkningen i egendomsskyddet. Utredningens förslag i den del det innebär ett avskaffande av licensområdena bör därför inte genomföras.

En förenkling av reglerna om licensjakt

Det bör således vara möjligt att även i fortsättningen bedriva sådan jakt som idag bedrivs som licensjakt. Samtidigt kan det finnas skäl att se över bestämmelserna om jakt i licensområden. Kravet på registrering av licensområden och utfärdande av licenser innebär en avsevärd administrativ börda. Det finns som utredningen framhåller också andra nackdelar med dagens system. Det förhållande att det finns ett flertal olika licensområdestyper innebär att det pågår en kontinuerlig

omregistrering mellan olika områden och olika typer av licensområden, vilket orsakar en i många fall onödig och kostsam administration.

Utredningen föreslår inte något alternativ till att avskaffa licensområdena helt. Som framgått ovan kan utredningens förslag ifrågasättas med hänsyn till grundlagsbestämmelserna om egendomsskyddet. Detta har också påpekats av flera remissinstanser. Det finns dock möjligheter att inom det nuvarande systemets ram i viss mån förenkla reglerna om licensjakt.

En sådan förenkling är att avskaffa kravet på registrering av licensområden och slå samman de olika typerna av licensjakt samtidigt som den nuvarande möjligheten att under en begränsad tid jaga älgkalv utanför licensområde bibehålls.

En förenklad licensjakt efter älg kan utformas så att möjligheten att jaga älg anknyts till storleken på det markområde som jakten avses ske på istället för till ett registrerat område. Som framgår av avsnitt 4.1 beslutar länsstyrelsen redan idag genom licensgivningen om tilldelningen av det antal älgar som får fällas i de s.k. A-områdena. Tilldelningen sker med hänsyn till markområdets storlek och naturbeskaffenhet. I ett förenklat system fastställer länsstyrelsen den minsta areal som krävs för att fälla vuxen älg eller kalv. Arealen ska bestämmas med utgångspunkt från en ur ett ekosystemperspektiv lämplig beskattning av älgstammen i området. Något krav på registrering på förhand av ett givet område finns inte. Olika arealkrav kan gälla i olika delar av ett län eller inom ett förvaltningsområde i syfte att anpassa jakten till tillgången på älg, dvs. jakten skulle liksom idag vara produktionsanpassad.

Med en sådan ordning förenklas administrationen genom att registreringen avskaffas. Samtidigt måste det finnas möjligheter för myndigheterna att säkerställa att inte flera djur fälls än vad som är tillåtet och att beivra överträdelser. Därför ska den eller de som är jakträttshavare och avser att jaga älg i ett visst område anmäla detta före jakten. I anmälan ska beteckningen på den eller de fastigheter där jakten avses ske anges. Jaktresultatet ska kontinuerligt rapporteras till länsstyrelsen. Varje djur som fälls måste rapporteras till länsstyrelsen inom en vecka, se avsnitt 8.1.

Regeringen bedömer att en förenkling kan genomföras utan att det medför negativa konsekvenser för älgförvaltningen. Regeringen föreslår därför ett sådant förenklat system för älgjakten utanför älgskötselområdena. Frågan om samernas jakt och den s.k. dubbelregistreringen i renskötselområdet behandlas i avsnitt 6.5.

Jakt efter enbart älgkalv

För områden som inte är registrerade som älgskötselområde eller som licensområde gäller idag enligt 33 § första stycket jaktlagen att endast älgkalv får jagas. Jakttiden är begränsad till 5 dagar eller den kortare tid som länsstyrelsen bestämmer. Utredningen har föreslagit att denna jaktmöjlighet bör finnas kvar. Regeringen anser att jakt efter enbart älgkalv under en sådan begränsad tid bör få bedrivas utanför

älgskötselområden och de områden där anmälan om jakt har skett. Anmälan av jaktresultat ske inom en vecka, se avsnitt 8.1.

6.4 Överklagande

Regeringens förslag: Länsstyrelsens beslut om registrering av älgskötselområden får överklagas i allmän förvaltningsdomstol.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 54 § jaktlagen får länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av licensområden överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. En sådan registrering utgör en förutsättning för att få jaga annan älg än kalv. Skälet till att beslut om registrering får överklagas till domstol anges i förarbetena vara att jakträtten är en sådan rätt som har nära anknytning till äganderätten (prop. 1991/92:9 s. 38–39).

Beslut om registrering av älgförvaltningsområden enligt 3 § första stycket jaktförordningen får enligt 58 § jaktförordningen överklagas hos Naturvårdsverket.

Regeringen föreslår nu att älgjakten som huvudregel ska bedrivas i en ny form av älgskötselområde, samtidigt som bestämmelserna om jakten utanför dessa områden förenklas, bl. a. genom att kravet på registrering av licensområde tas bort (se avsnitt 6.3). Ett älgskötselområde får vägras registrering eller avregistreras om det inte uppfyller vissa lämplighets- och storlekskrav och får dessutom avregistreras om förvaltningen sker i strid med föreskrifter eller beslut enligt lagen.

Avregistrering kan således ske inte endast av skäl som sammanhänger med överväganden om lämplighet i biologiskt eller jaktligt hänseende, utan även när myndighetsföreskrifter och beslut överträtts. Regeringen anser därför att prövningen av såväl registrering som avregistrering av älgskötselområden av rättssäkerhetsskäl bör ske i domstol.

Länsstyrelserna ska enligt förslaget fastställa den minsta areal som krävs för jakt efter älg i områden som inte omfattas av älgskötselområden. Ett sådant beslut motsvarar de beslut om tilldelning för jakt inom licensområdena som fattas enligt nuvarande lagstiftning. Enligt nuvarande regler får beslut om tilldelning inte överklagas. En möjlighet att överklaga dessa beslut fanns före den 1 januari 1992, men togs bort efter förslag i prop. 1991/92:9. I denna fråga anförde föredragande statsrådet följande: ”Naturvårdsverkets prövning i ett överklagat ärende sker normalt med utgångspunkt i de handlingar som redan finns i ärendet. Den tid som står till förfogande för handläggningen av ett överklagat ärende är kort. Naturvårdsverkets prövning blir därigenom mindre meningsfull. Normalt saknar verket möjligheter att göra en mer korrekt bedömning i tilldelningsfrågan än den länsstyrelsen gjort. Jag delar därför bedömningen att beslut om tilldelning av älg inte skall kunna överklagas.” Regeringen anser att denna bedömning alltså är giltig. Beslut om fastställande av minsta areal bör därför inte heller kunna överklagas.

6.5 Samernas jakt efter älg

Regeringens förslag: Älgförvaltningssystemet ska gälla även i de delar av landet där medlem i sameby har rätt att jaga.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Jämtlands län, Viltskadecenter, Jägarnas riksförbund och Lantbrukarnas Riksförbund* tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* menar att förslaget är svårt att genomföra i praktiken. *Statens fastighetsverk, Jordbruksverket och Skogsindustrierna* anser att ett mer detaljerat förslag behöver tas fram och att konsekvenserna för samernas jakt bör utredas. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att avskaffandet av dubbelregistreringen kräver lagändring och att älgjakten måste anpassas till de rättigheter samerna har enligt rennäringslagen. *Sametinget* anser att det i och för sig är bra med ett transparent förslag, men avsaknaden av konsekvensanalyser medför att man inte kan inordna samisk jakträtt i detta system utan ytterligare utredning och tydliggörande. Det finns enligt *Sametinget* för närvarande inget alternativt system än dubbelregistrering av licensområden för att beakta samernas rättigheter. *Svenska Jägareförbundet* finner att resonemangen i betänkandet är relativt bristfälliga och att det förekommer slutsatser som förbundet uppfattar som tveksamma. De föreslagna förändringarna löser inte på något sätt de särskilda problem som dubbelregistreringen medför även om själva begreppet dubbelregistrering försvinner. Det krävs även en tydlig definition av hur markägarens och samebymedlems jakträtt får utövas i förhållande till varandra. *Svenska Samernas Riksförbund (SSR)* anser att utredningens förslag innebär att innehavare av jakträtt tvingas in i en form av samverkan, vilket innebär ett ingrepp i den enskildes rätt. Samisk jakträtt är skyddad mot tvångsförfoganden utan ersättning enligt 2 kap. 18 § regeringsformen. *SSR* anser vidare att det inte är utrett hur samebymedlemmarnas inflytande ska garanteras ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Det mest naturliga vore att registrera samebyarnas betesområde där som egna älgskötselområden. Det är inte heller utrett hur jakträtten ska garanteras på vinterbetesmarkerna.

Skälen för regeringens förslag

Jakträtten i renskötselområdet

Medlem i sameby får enligt 25 § rennäringslagen jaga på utmark inom de delar av samebyns betesområde som hör till renbetesfjällen i Jämtland eller lappmarkerna i Västerbottens och Norrbottens län. Jakträtten gäller på både statlig och privat mark och jakten får ske såväl till husbehov som till försäljning. Jakträtten ingår i den bruksrätt som renskötselrätten utgör och är underkastad de begränsningar som följer av jaktlagstiftningen. Samebymedlem har dock inte ensamrätt till jakten på dessa marker eftersom markägaren har den jakträtt som följer med äganderätten till marken. Det finns således en ”dubbel” jakträtt.

I betänkandet Jakt och fiske i samverkan (SOU 2005:116) behandlas frågan om grunderna för och omfattningen av samebymedlemmarnas och markägarnas jakt- och fiskerätt i lappmarkerna och på renbetesfjällen. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Det kan dock i sammanhanget nämnas att Girjas sameby i Norrbottens län våren 2009 stämt staten med yrkande i första hand att samebyn har ensamrätt till jakt och fiske inom den del av samebyns område som ligger på statens fastighet Gällivare kronoöverloppsmark 2:1 och att byn där har ensam rätt att förfoga över jakt- och fiskerätten. I andra hand yrkas att rätten till jakt och fiske är delad mellan samebyn och staten och att byn gemensamt med staten ska ha föfoganderätt över jakt och fiske.

Av 32 § rennäringslagen framgår att jakt- och fiskerätt på kronomark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen endast får upplåtas om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötsel. Det krävs dessutom att upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård. Ett vidare krav är att upplåtelse kan ske utan besvärande intrång i samebymedlemmarnas rätt till jakt och fiske enligt 25 § rennäringslagen. Det är länsstyrelsen som beslutar om upplåtelse av statens mark på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen. Upplåtelsen ska som huvudregel ske mot avgift, som fördelas mellan samebyn och samefonden. För mark inom dessa områden som ägs av annan än staten, liksom statens mark utanför dessa områden, gäller jaktlagstiftningens bestämmelser.

Nuvarande älgjaktssystem i renskötselområdet

I proposition 1986/87:58 om jaktlag m.m. konstateras att det förhållandet att varken samerna, de nyttjanderättshavare till vilka jakt upplåtits eller de privata markägarna har en oinskränkt jakträtt inom sina respektive jaktområden innebär särskilda problem vid övergång till enbart licensjakt. I propositionen föreslogs därför ett system som innebär att licensområdena får överlappa varandra på samma sätt som jakträtten gör.

För de samebyar som har betesrätt ovanför odlingsgränsen, fjällsamebyarna, innebär detta att som licensområde för varje sameby inregistreras byns hela betesområde ovanför odlingsgränsen. Inom detta större licensområde registreras särskilda licensområden omfattande den privatägda marken. För registrering av betesområdet står samebyn som sökande. Registreringen av privatmarken som licensområden sker på ansökan av markägarna.

Det ankommer på länsstyrelsen att besluta om registrering av licensområdena och om tilldelning av älg till respektive område. Det kan enligt propositionen inte undvikas att dubbelregistreringen gör det svårare att bestämma tilldelningen.

Länsstyrelsen är hänvisad till en skälighetsbedömning. Det som måste ske är en fördelning av den totala älgutdelningen för hela betesområdet ovanför odlingsgränsen mellan å ena sidan samebyn inklusive de nyttjanderättshavare som får tillstånd att jaga på kronomarken och å andra sidan jakträttshavarna på de privata markerna. Denna fördelning leder till att jakträttshavarna på de enskilda markerna inte kan göra anspråk på att själva få hela den tilldelning som annars skulle svara mot

deras markinnehav. Med andra ord ska samebyns tilldelning bestämmas dels med hänsyn till älgproduktionen på kronomarken, dels med hänsyn till att samerna också har rätt att jaga på den privatägda marken.

När länsstyrelsen beslutat om tilldelningen beslutar den också om upplåtelse av älgjakt på kronomarken genom att bestämma dels vilka områden som ska upplåtas, dels hur stort antal och vilka slags djur som ska få skjutas inom dessa områden. Hänsyn måste tas till samernas jakträtt på de upplåtna områdena. Nyttjanderättshavarna får alltså skjuta ett mindre antal djur än vad som svarar mot de upplåtna områdenas storlek och kvalitet.

I propositionen behandlas vidare hur det skulle vara möjligt att undvika säkerhetsproblem när olika grupper jagar på samma mark. För att få en från säkerhetssynpunkt godtagbar jakt bör det undvikas att samerna jagar över hela sitt licensområde samtidigt med jaktlagen på upplåten kronomark och på privatmark. En lösning på problemet är enligt propositionen att i samförstånd med samer och andra jakträttshavare göra en geografisk uppdelning. Det naturliga är i sådant fall att samerna jagar på den del av kronomarken som inte har upplåtits till andra jägare. Den andra möjligheten är att bestämma skilda jakttider för de olika jaktlagen. Det kan förutsättas att det i första hand blir fråga om att bestämma skilda jakttider för samerna och nyttjanderättshavarna på kronomarken. Om samerna inte räknar med att kunna fälla hela sin tilldelning på kronomarken utanför de upplåtna områdena bör samebyn begära att länsstyrelsen beslutar om en uppdelning av jakttiderna. Det kan naturligtvis också bli nödvändigt att bestämma en jaktidsfördelning som omfattar även jaktlagen på den privata marken.

I propositionen behandlades även skogssamebyarnas situation. Det pekades på att den föreslagna lösningen för dem innebär att hela betesområdet registreras som samebyns licensområde. Inom detta skulle dessutom licensområden för numera Sveaskog AB och de privata markägarna behöva registreras. I propositionen betonas vidare att det bör vara möjligt att förhandlingsvägen klara ut olika praktiska problem.

Syftet med förslaget är enligt propositionen inte annat än att lägga fast vissa principer som kan ligga till grund för överenskommelser mellan berörda parter. Det bör ankomma på länsstyrelsen att svara för att nödvändiga överläggningar kommer till stånd. Förslaget innebär inte något hinder mot exempelvis en överenskommelse om att samerna ska ta ut sin älg tilldelning inom ett eller flera avgränsade jaktområden inom samebyn. En sådan lösning kan kombineras med skilda jakttider så att också andra jaktlag kan jaga på området eller områdena.

Sådana överenskommelser bör underlättas av att överläggningarna kan ske med utgångspunkt i ett system som förutsätter att alla berörda parter lämnar sitt bidrag till att jakten organiseras på ett lämpligt sätt.

I propositionen förutsätts att fjällsamebyarna liksom hittills kommer att bedriva all älgjakt ovanför odlingsgränsen. Det finns emellertid inte något principiellt hinder mot att även nedanför odlingsgränsen tillämpa den förordade ordningen med ”dubbelregistrering” av licensområden. Skulle en sådan jakt bli aktuell bör den tas upp till diskussion och övervägande i varje enskilt fall.

Det framtida älgjaktssystemet i renskötselområdet

Älgskötselområden

Naturvårdsverket rekommenderar i sina allmänna råd att älgskötselområden bildas på renbetesfjällen och ovanför odlingsgränsen. Det har dock hittills bara bildats ett älgskötselområde, på renbetesfjäll i norra Jämtland. Som framgått tidigare föreslås nu ett system för älgförvaltningen som är ekosystembaserat. I ett sådant system måste alla parter delta och gemensamt verka för att nå de mål som ställs upp. Samernas jakträtt innebär att de, liksom övriga jakträttshavare, måste ges möjlighet att delta i förvaltningen av älgen och att de, liksom andra som vill jaga älg, måste ta sitt ansvar för en ekosystembaserad förvaltning av älgen. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att det saknas skäl att undanta någon del av landet från möjlighet till registrering av älgskötselområde.

Det är en uppgift för samtliga jakträttshavare att samverka för att registrera älgskötselområden. I likhet med vad som anfördes när licensjakten infördes bör länsstyrelsen ha ett ansvar för att nödvändiga överläggningar kommer till stånd. Länsstyrelsen får nu ett än mer uttalat ansvar för uppföljning av älgförvaltningen. Detta bör dock gå att kombinera med uppdraget att förvalta jakten inom vissa områden ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Statens fastighetsverk måste som förvaltare av skogen också vara delaktig i älgförvaltningen. Ett visst område bör endast kunna registreras som ett älgskötselområde, någon möjlighet att registrera samma mark för olika områden bör därför inte finnas.

Älgmarken utanför älgskötselområdena

Regeringen föreslår i avsnitt 6.3 att jakt på vuxen älg ska få bedrivas även på mark som inte omfattas av ett älgskötselområde. Någon registrering av området sker inte, men jakträttshavaren ska före jakten anmäla till länsstyrelsen att älgjakt kommer att bedrivas. Länsstyrelsen fastställer den minsta areal som krävs för jakt på vuxen älg och kalv. Liksom idag kan såväl markägare som samebymedlem komma att jaga älg på samma mark. Det krävs därför även i fortsättningen att länsstyrelsen tar hänsyn till denna dubbla jakträtt när den fastställer minsta areal för älgjakt på renbetesfjällen och i lappmarkerna. Liksom idag gäller att det måste ske en fördelning mellan markägarna och samebyn av det totala antalet älgar som får fällas på renbetesfjällen och i lappmarkerna. Jakträttshavarna på den privata marken kan därför inte heller i fortsättningen göra anspråk på att själva få fälla det antal älgar som annars skulle svara mot deras markinnehav. Den minsta areal som krävs för att få fälla en vuxen älg eller en kalv måste därför vara större på renbetesfjällen och i lappmarkerna än som skulle vara fallet om det inte förelåg en dubbel jakträtt.

Det förefaller naturligt att samebyn anmäler hela sitt betesområde för älgjakt. Hur många älgar som samebymedlemmarna totalt får fälla blir beroende av hur stor areal länsstyrelsen bestämt att det krävs för jakt

efter älg inom olika delar av betesområdet. Samebyn har med dagens älgjaktssystem normalt registrerat hela sitt betesområde som ett licensområde och får fälla de tilldelade älgarna var de vill inom området. I fortsättningen får inte fler älgar fällas inom de olika delarna av betesområdet än som följer av länsstyrelsens beslut om minimiareal respektive område. Denna förändring är en nödvändig del i att få till stånd en ekosystembaserad älgförvaltning och kan komma att påverka samebyns planering av älgjakten.

6.6 Inventering och rapportering

Regeringens bedömning: Sveriges lantbruksuniversitet och Skogsstyrelsen bör ges i uppdrag att efter samråd med Naturvårdsverket, och Svenska Jägareförbundet ta fram förslag till metoder som bör användas rutinmässigt inom älgförvaltningsområdena för inventering av älgpopulationer. I uppdraget ingår att så långt möjligt kvantifiera effekterna av olika inventeringsresultat. Referenspopulationerna av älg är viktiga för förvaltningen och bör finnas kvar.

Utredningens bedömning: Utredningen tar inte upp frågan om vilka inventeringsmetoder som bör användas i syfte att erhålla en kunskapsbaserad adaptiv förvaltning av älgen. Vad avser referenspopulationer av älg överensstämmer utredningens förslag med regeringens.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser anser att förslag inom området saknas. Dessutom ser de en brist i att finansieringen inte utretts närmare i denna del. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser att det inte finns tillräckligt med medel för dessa uppgifter i älgvårdsfonden. *Skogsstyrelsen* förordar att underlag om fodertillgång och skogsskador ska finansieras av skogsbruket, jägare och samhälle. Om alla dessa parter är med och finansierar undviks t.ex. att orimliga krav på noggrannhet ställs vilket kan bli fallet om vissa parter inte medverkar till finansieringen. Detta kan antingen ske genom en ökning av myndighetsanslaget eller genom en ökning av fällavgifterna och att möjligheten att finansiera Skogsstyrelsens inventeringsarbete från älg- eller viltvårdsfonden tydliggörs. *Naturvårdsverket* påpekar att frågan om inventering/viltövervakning är utelämnad, vilket begränsar möjligheterna till uppföljning av uppsatta mål och därmed även möjligheterna med en adaptiv förvaltning. För att kunna ha en adaptiv förvaltning av den svenska älgstammen behövs förutom bra populationsdata och en tillförlitlig avskjutningsstatistik också data av god kvalitet gällande könkvot, ålderstruktur, reproduktion, naturlig dödlighet, predation m.m. samt dessutom god kunskap om älgpopulationens hälsotillstånd. Idag saknas tillförlitlig kunskap om detta på såväl lokal, regional som nationell nivå. *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* anser att en uthållig viltförvaltning inte gynnas av ett stort antal inventeringsmetoder utan en sådan behöver ett fåtal kvalitetssäkrade metoder som uthålligt används av alla aktörer. "Älgobsen" är ett bra exempel på en metod som under en längre tid har använts i förvaltningen. *SLU* delar uppfattningen att vissa

inventeringsmetoder har låg tilltro, men det beror främst på bristande kvalitetssäkring. Problemet är alltså inte brist på goda metoder utan att själva utförandet av metoderna sällan är kvalitetssäkrat samt att de olika parterna ofta saknar tilltro till de inventeringar som utförts av motparten. Allt detta är ytterst en kompetens- och samarbetsfråga. *Sveaskog AB* anser att det är en förutsättning att alla basinventeringar genomförs på älgförvaltningsområdesnivå. Finansieringsförslag och ansvarsfördelning av såväl inventeringskostnader som arvodering och utbildningskostnader för älgförvaltningsgrupperna är otillräckligt belysta. Vikten av att erforderliga inventeringar kommer till stånd som bas för den adaptiva förvaltningen bör understrykas. I utredningen är dock inte tillräckligt belyst vem som har ansvaret för att så sker och förslaget bör kompletteras i den delen. *Skogsindustrierna* stöder utredningens slutsats att bättre underlag för beslut måste tas fram. Detta gäller i synnerhet för södra Sverige där den i dag gängse rutinen för inventering, älgbetesinventering (ÄBIN), inte fungerar särskilt bra. Dessutom är det svårt att finansiera och genomföra inventeringar p.g.a. att ägoförhållandena är så splittrade. Underlagen måste också göras lätt-tillgängliga. En finansierad skadeinventeringsrutin måste tillskapas gärna med Skogsstyrelsen som huvudman. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* anser att ett gediget underlag för förvaltningen på älgförvaltningsområdesnivå är en grundläggande förutsättning för en adaptiv förvaltning. Det gäller uppgifter om älgpopulationen, fodertillgång och betesskador. *LRF* betonar vikten av att finansieringen av detta måste lösas på ett tillfredsställande sätt. Till skillnad från utredaren anser *LRF* inte att faktaunderlaget i huvudsak ska finansieras av skogsbruket, utan av Skogsstyrelsen, Viltvårdsfonden och de länsvisa fällavgifterna.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen finner i likhet med ett flertal remissinstanser att det är nödvändigt att ha tillgång till bl.a. avskjutningsstatistik, uppgifter om älgstammens demografiska processer, foderresurser, skogsskador, viltolyckor och förekomst av rovdjur om vi ska kunna uppnå en ekosystembaserad lokal förvaltning av älgen som är adaptiv. Sådana uppgifter bör i de flesta fall avse både aktuella förhållanden och prognoser för framtiden. Ansvaret för att ta fram underlag måste även i framtiden ligga hos markägare och jägare även om älgförvaltningsgruppen har ett ansvar för att genom en dialog med intressenterna och länsstyrelsen verka för att det finns tillräckligt underlag för förvaltningen. Regeringen gör bedömningen att det finns ett flertal väl fungerande inventeringsmetoder redan idag, men att metoderna för dessa bör tydliggöras och kvalitetssäkras. Bland de inventeringsmetoder som är vanligt förekommande i dagens älgförvaltning kan nämnas spillningsinventering, avskjutningsstatistik, observationer av älg under jakten (älgobs), betestrycksinventering avseende älg (ÄBIN) samt flyginventering. I södra Sverige på tallfattiga marker saknas en motsvarighet till ÄBIN. En sådan bör utformas. Skogsstyrelsen har i redovisningen av ett uppdrag om vidareutveckling av pågående viltskadeinventering till att omfatta andra viltskador än älg, uppskattat att en utvecklad ÄBIN för sydsvenska förhållanden skulle kosta ca 2 000 000 kronor.

Regeringen anser mot bakgrund av de krav som ställs på en ekosystembaserad lokal förvaltning att det bör uppdras åt Sveriges lantbruksuniversitet och Skogsstyrelsen efter samråd med Naturvårdsverket, Svenska Jägareförbundet och andra berörda myndigheter och organisationer, att föreslå inventeringsmetoder som kan accepteras av de ingående parterna och som regelmässigt bör användas i älgförvaltningen. I uppdraget bör ingå att utveckla lämpliga inventeringsmetoder och/eller vidareutveckla befintliga metoder samt ta fram tydliga manualer för genomförandet av dessa. Inventeringsmetoderna bör kunna kvalitetssäkras. Inom ramen för uppdraget bör Skogsstyrelsen uppskatta inkomstbortfallet för skogsägare vid olika skadenivåer samt analysera hur rådande betetryck inverkar på landskapets trädslagsblandning och dess konsekvenser för biologisk mångfald. Utifrån dessa underlag bör det vara möjligt för Viltförvaltningsdelegationerna att formulera övergripande mål för älgförvaltningen i sitt län. Skogsstyrelsen ska även verka för att befintlig kunskap om foderproducerande åtgärder tas till vara och sprids. I områden med rovdjur blir rovdjurspolitiken, i form av mål för och förekomst av främst varg och björn, styrande för hur förvaltningen av älgen ska planeras och genomföras. Sveriges lantbruksuniversitet bör därför ges i uppdrag att presentera effekterna av stora rovdjur på älgstammar av olika täthet och tydliggöra vilka nivåer stammen bör ha för att medge jakt i olika omfattning. Även andra ekosystemaspekter av förvaltningen av älg i ett naturresurssystem där stora rovdjur ingår bör redovisas. Det bör även ingå att på ett för förvaltningen ändamålsenligt sätt redovisa hur inventeringsresultat av stora rovdjur kan användas som redskap i älgförvaltningen.

Länsstyrelserna använde år 2007 sammanlagt drygt 2 100 000 kronor till inventeringar. Regeringen anser i likhet med flera remissinstanser att det är viktigt att den långsiktiga finansieringen av utökade inventeringar säkerställs. Utredningens förslag om ökade intäkter från fällavgifter bör kunna innebära ett tillskott om i vart fall 20 miljoner kronor till älgvårdsfonderna vilket bör ge utrymme för de inventeringar som är en förutsättning för en adaptiv förvaltning av älgen.

Referenspopulationer av älg

Inom Sveriges lantbruksuniversitet bedrivs projektverksamhet som arbetar med referenspopulationer av älg i olika delar av Sverige. Att följa sådana populationer kan ge viktig och användbar kunskap om hur älgen påverkas av olika former av förändringar i form av bl.a. klimat, förekomst av rovdjur och tillgång till foder. Det är därför angeläget att sådana referenspopulationer följs kontinuerligt och utan avbrott. Regeringen vill därför framhålla vikten av att övervakningen av Sveriges referenspopulationer av älg fortgår.

7 Kunskapsstöd

7.1 IT-plattform och rapportering

Regeringens bedömning: En gemensam IT-plattform för älgförvaltningen bör inrättas, där de som ansvarar för förvaltningen inom länsstyrelsen, älgförvaltningsområden och älgskötselområden kan få tillgång till relevanta data om skogen, älgen m.m. En sådan plattform bör också kunna användas för ekonomiadministration inom älgförvaltningen. En förutsättning för en kunskapsbaserad älgförvaltning som är adaptiv är en kontinuerlig uppdatering av relevanta data om bl.a. avskjutning. Rapportering bör kunna ske på lokal nivå. Naturvårdsverket bör därför ges i uppdrag att efter samråd med länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet utreda och föreslå ett gemensamt datastöd för älgförvaltningen. I utredningen ska övervägas om befintliga redan förekommande system kan användas eller om erfarenheter från dessa bör tas tillvara. Arbetet bör genomföras i samarbete med representanter för jägarförbunden och markägarna. En skyldighet att rapportera avskjutning inom en vecka från det att en älg har fällt bör införas.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Datasystemet föreslås även vara kopplat till det uppdrag som Sveriges lantbruksuniversitet har att bedriva fortlöpande miljöanalys.

Remissinstanserna: Remissinstanserna är huvudsakligen positiva till utredningens förslag. *Svenska Jägarförbundet*, *Sveriges Jordägareförbund*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Skogsindustrierna* och *Viltskadecenter* förespråkar att det av Jägarförbundet utvecklade datasystemet *viltdata.se* används. I flera av remissvaren framhålls att en viktig förutsättning för att rapportering ska kunna ske inom en vecka är att det finns ett webbaserat gemensamt IT-system där jaktlagen själva kan rapportera avskjutningen. Annars väntas belastningen på länsstyrelserna bli stor.

Skäl för regeringens bedömning

Många remissinstanser har framfört att det finns stora brister både när det gäller tillgång till underlag för älgförvaltningen och kvaliteten på de underlag som finns.

IT-plattform

Sedan den 1 januari 2009 har länsstyrelserna en gemensam IT-organisation och en gemensam IT-miljö. När det gäller administrationen av älgförvaltningen använder samtliga länsstyrelser samma system, det s.k. JAS-systemet vilket dock inte är centraliserat. Den rapporteringsskyldighet avseende skjutna älgar som åligger jägarna kan i vissa län göras via JAS.

Svenska Jägareförbundet har tagit fram ett webbaserat system med syftet att ge underlag till förvaltning och övervakning av jaktbart vilt, ”Viltdata”. En av målsättningarna med Viltdata har varit att konstruera en älgdatabas för att tillgodose jägarnas och länsstyrelsernas behov när det gäller älgen. Det finns en extern referensgrupp med representanter för länsstyrelser, Naturvårdsverket, Skogsindustrierna, Skogsstyrelsen, Sveaskog AB och LRF.

I älgdatabasen i Viltdata kan hanteras bl.a. avskjutning, anmälan om jaktresultat till länsstyrelsen, älgobs, slaktvikter, ålderssammansättning, reproduktionsdata, hornutveckling, övrig avgång (trafik, stora rovdjur med mera), rovdjursobs samt publika rapporter och sammanställningar. De stora skogsbolagen har sina egna system för älgförvaltning med rapportering via Internet. Dessutom går flera lokala projekt om älg att följa via Internet.

Rapportering av fälld älg

En förutsättning för en adaptiv förvaltning är att nödvändiga data rapporteras kontinuerligt under jakten och att de omgående blir tillgängliga. Skyldigheten att rapportera jaktresultat bör därför, i enlighet med utredningens förslag, utvidgas så att avskjutning ska rapporteras inom en vecka från det att en älg har fällt.

Ett gemensamt datasystem för hela Sverige

Regeringen delar utredningens uppfattning att det finns många fördelar med att ha ett nationellt system för förvaltningen av älgen. Med hänsyn till de samhällsintressen som är berörda och det ansvar som staten bör ta för älgförvaltningen finns ett behov av att ha tillgång till nödvändiga underlag. Även om älgförvaltningsområdena ska omfatta merparten av en älgstam kommer det alltid att finnas älgar som rör sig mellan olika områden och de underlag som tas fram inom angränsande älgförvaltningsområden kan vara av betydelse vid förvaltningen. Samtliga underlag bör därför vara tillgängliga för dem som är involverade i förvaltningen av älgen. Regeringen anser därför ett nationellt datasystem för älgförvaltningen bör tas fram. Inrättandet av ett gemensamt datasystem för alla länsstyrelser i län med älg underlättas av att länsstyrelserna nu har en gemensam IT-organisation. Även den omständigheten att länsstyrelsen har den administrativa uppgiften att registrera älgskötselområden talar för att låta länsstyrelsen administrera ett gemensamt system. Naturvårdsverket bör därför ges i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Sveriges lantbruksuniversitet utreda och föreslå ett gemensamt datastöd för älgförvaltningen. I det arbetet bör även representanter för jägarorganisationerna och markägarna delta. I utredningen ska övervägas om befintliga redan förekommande system kan användas eller om erfarenheter från dessa kan tas tillvara. Naturvårdsverket arbetar med frågan om ett nytt datasystem för rovviltförvaltning varför det kan finnas anledning att överväga om det finns skäl att samordna ett system för älgförvaltningen med det för rovviltförvaltning.

Vad ska datasystemet innehålla?

Ett kunskapsstöd för förvaltningen bör svara mot följande kravbild. Alla data bör samlas på ett ställe och var tillgängliga för dem som deltar i älgförvaltningen. Stödet bör vara enhetligt över landet och det bör finnas en skyldighet att lämna uppgifter. Rapportering av avskjutning bör ske on-line och det ska vara en skyldighet för alla som jagar älg att inom en vecka rapportera att en älg fällt. Ett önskemål är att även Älgobs bör kunna rapporteras fortlöpande i ett sådant system. Datastödet bör motsvara behovet hos alla de olika kategorier som använder det, myndigheter, älgförvaltningsgruppen, älgskötselområdet, markägare och enskilda jägare. Ett datastöd för älgförvaltningen måste också kunna möta behoven hos de olika nivåerna inom förvaltningen, län, älgförvaltningsområde och älgskötselområde, både geografiskt och när det gäller olika funktioner. Rapportering måste kunna ske lokalt och datastödet bör därför möjliggöra registrering av jaktlag eller jaktområden. Länsstyrelsens ekonomihantering inom älgförvaltningen bör också kopplas till det föreslagna datastödet.

7.2 Utbildning

Regeringens bedömning: Medel som från Viltvårdsfonden betalas ut till Svenska Jägareförbundet för förbundets arbete med lokala samråd i älgförvaltningen bör i det nya systemet istället användas inom två nya områden. Jägareförbundet behåller en del av medlen för sitt arbete med att inom ramen för älgskötselområdena höja kompetensen hos dem som sköter ett sådant område. Övrig del av medlen bör gå till Sveriges lantbruksuniversitet för framtagande av en utbildning i adaptiv älgförvaltning för ledamöter i älgförvaltningsgruppen samt för länsstyrelsens personal. Sveriges lantbruksuniversitet bör när en ny älgförvaltning införs få i uppdrag att ta fram en utbildning för dem som utses till ledamöter i de älgförvaltningsgrupper som ska finnas inom varje älgförvaltningsområde. Arbetet bör ske i samråd med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och markägarnas och jägarnas organisationer. Länsstyrelserna bör ha ett ansvar för att bistå med kunskapsstöd när det gäller förvaltnings- och skötselplaner.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Örebro, Västernorrlands och Norrbottens län, Lantbrukarnas Riksförbund, Sveriges Jordägareförbund, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Viltskadecenter, Svenska kyrkan och Svenska Jägareförbundet* är övervägande positiva till förslaget om att SLU ska ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning. SLU framhåller dock att utbildningen bör bekostas av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser att Svenska Jägareförbundet bör bära det huvudsakliga ansvaret för utbildningarna av älgskötselområdena, älgförvaltningsgrupperna och länsstyrelsens tjänstemän istället för SLU. *Svenska Jägareförbundet* anför att det nya systemet för älgförvaltning blir en gigantisk, rikstäckande apparat som kommer att engagera flera tusentals människor. Det innebär med nödvändighet att huvuddelen av arbetet, såväl utbildningsinsatser som själva förvaltningsarbetet, i stort måste baseras på ideella krafter. *Förbundet* anser därför att dessa insatser i huvudsak måste genomföras av de inblandade jägar- och markägareorganisationerna i samverkan. *Jägarnas Riksförbund* föreslår att länsstyrelserna ökar samverkan sinsemellan för att möjliggöra ökad specialistkompetens och ekonomiska besparingar.

Skälen för regeringens bedömning: I dag finns inget samlat ansvar för utbildning och kunskapsstöd till dem som ansvarar för älgförvaltning inom t.ex. älgskötselområden och dem som deltar i lokala samråd. Olika intresseorganisationer anordnar utbildning för sina representanter och det förekommer också att länsstyrelserna ordnar utbildning och seminarier i vissa frågor. Regeringen anser i likhet med utredningen att kunskapsnivån i förvaltningen bör förstärkas och avser att vidta åtgärder för att åstadkomma en sådan förstärkning.

Medlemmarna i de älgförvaltningsgrupper som ska ansvara för att ta fram en förvaltningsplan för älgförvaltningsområdet med stöd av tillgängliga underlag kommer att få en uppgift som kräver mycket kunskap. Det gäller både skogliga frågor om foderresurser och betesskador och frågor om älgstammens storlek och kvalitet och hur avskjutningen bör ske för att nå de mål som ställs upp. En viktig utgångspunkt är att förvaltningen ska vara ekosystembaserad och adaptiv. En förutsättning för sådan förvaltning är tillgången till kunskap. När ett nytt system för älgförvaltning ska genomföras krävs ett kraftigt kunskapslyft för aktörerna. Det finns därför skäl att anordna en särskild utbildning för dem som ska ingå i älgförvaltningsgrupperna. Regeringen anser att Sveriges lantbruksuniversitet initialt ska få i uppdrag att ta fram en utbildning i adaptiv älgförvaltning för dem som utses till ledamöter i älgförvaltningsgrupper. Det arbetet bör genomföras i samråd med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och markägarnas och jägarnas organisationer. En möjlighet som bör övervägas är att sådan utbildning ges till länsstyrelserna. Länsstyrelserna skulle sedan i sin tur kunna vidarebefordra utbildningen till nya medlemmar av arbetsgrupperna. Även andra universitet och högskolor och privata aktörer bör kunna genomföra sådan utbildning. I framtiden bör även studieförbunden kunna bidra med utbildning för älgförvaltning. Det finns även möjligheter att utveckla helt nya utbildningsmodeller och metoder t.ex. IT-baserade sådana och olika former av distansutbildningar. Sådana lösningar kan ge utrymme för utbildning på olika nivåer inom älgförvaltningen och de bör kunna hålla hög kvalitet och kunna genomföras till en relativt låg kostnad. Några av landets högskolor har särskilt utvecklat denna pedagogik vilket bör tas till vara.

Viltförvaltningsdelegationerna inom länsstyrelsen erhåller utbildning av Naturvårdsverket i ett första skede. Den initiala utbildningen är

inriktad på i första hand jaktlagstiftning och rovdjursförvaltning. Regeringen gör bedömningen att en utbildning av delegationerna är av särskild vikt så att de har tillräcklig kunskap för att kunna utföra sitt uppdrag. En gemensam kunskapsbas är viktig för att politiker och representanter för olika intressen inom delegationerna på ett konstruktivt sätt ska kunna diskutera olika problemställningar inom viltförvaltningen. Naturvårdsverket har föreslagit att myndigheten ska få i uppdrag att ta fram ett nationellt utbildningsprogram för ledamöterna och förordat en särskild utbildning i ordförandeskap i sådana organ. Regeringen biträder det förslaget och anser att ett sådant utbildningsprogram även bör omfatta frågor om älgförvaltning.

En viktig uppgift för länsstyrelserna är att svara för uppföljning av älgförvaltningen och en del i det uppdraget måste vara att bistå med kunskapsstöd när det gäller förvaltnings- och skötselplaner. Länsstyrelsernas uppgifter inom älgförvaltningen innebär att de måste ha tillgång till erforderlig kompetens. De resurser som redan i dag finns inom myndigheten när det gäller natur- och miljövård bör kunna utnyttjas även för uppgifter inom älgförvaltningen. När det finns behov av det bör möjligheterna till samarbete mellan länsstyrelserna kunna användas för att få tillgång till speciella kunskaper inom viltekologi m.m. När det gäller frågor om skogen har Skogsstyrelsen ett uppdrag att bistå med sådan kunskap.

I syfte att underlätta ingångsättandet av älgförvaltningsgrupperna bör Naturvårdsverket utarbeta en enhetlig mall för upprättandet av älgförvaltningsområdenas förvaltningsplaner.

Svenska Jägareförbundet koordinerar de lokala samråd som i dag föregår viltförvaltningsdelegationernas och länsstyrelsernas arbete med besluten om tilldelning av älg. För denna uppgift erhåller Jägareförbundet 6 miljoner kronor år 2010. De lokala samråd som sker kommer att försvinna i och med införandet av den nya älgförvaltningen. Regeringen gör därmed bedömningen att delar av dessa medel i stället bör användas för arbete med att öka den frivilliga jaktsamverkan och bidra till en kompetenshöjning hos dem som deltar i skötseln av älgskötselområden. Regeringen anser att det är mycket viktigt att stärka engagemanget och höja kunskapsnivån hos dem som engagerar sig i skötseln av ett älgskötselområde. Delar av de medel som i dag avsätts till älgförvaltning inom Jägareförbundets allmänna uppdrag bör i framtiden kunna lämnas till Sveriges lantbruksuniversitet för framtagande av en utbildning för ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna och för länsstyrelsens personal.

8 Jakttider för älg

Regeringens bedömning: Ingen ändring bör vidtas vad gäller jakttiden för älg.

Utredningens förslag: Jakttiden för älg ska vara enhetlig på så sätt att det ska vara tillåtet att jaga älg fr.o.m. den andra måndagen i oktober i södra Sverige och fr.o.m. den första måndagen i september i norra Sverige och älgjakt ska sedan vara tillåten t.o.m. den sista februari. I norra Sverige ska jakt på älg dock inte vara tillåten från den 24 september till den 8 oktober.

Remissinstanserna: *Statens fastighetsverk, länsstyrelserna i Jönköpings, Dalarnas och Gävleborgs län, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Viltskadecenter, Skogsindustrierna och Sveriges Jordägareförbund* ställer sig positiva till utredningens förslag. *Länsstyrelserna i Norrbottens och Jämtlands län* samt *Svenska Jägareförbundet* är övervägande negativa till förslaget. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att jakttidens start för södra Sverige och uppehåll för de norra delarna bör kunna övervägas i förhållande till ny kunskap om älgarnas brunstperiod. Länsstyrelsen anser det inte lämpligt att den ordinarie älgjakten tillåts pågå in i februari då det rimligen tär på djurets näringsbalans att utsättas för jakt vid upprepade tillfällen under senvintern vilket inte minst gäller de dräktiga hondjuren. Vidare ifrågasätts lämpligheten att fälla vuxna djur efter årsskiftet eftersom tjurarna då normalt har fällt sina horn vilket gör det svårt att i vissa lägen avgöra djurets kön. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att såväl älgförvaltningen som rennäringens intressena och jägarna har gagnats av möjligheten av ett regionalt beslutsfattande avseende jakttidens längd. *Svenska Jägareförbundet* anser att tidpunkt för avslutandet av jakten bör kunna beslutas av länsstyrelsen. *Länsstyrelserna i Jämtlands och Dalarnas län* önskar att möjligheten till septemberjakt tas bort i deras län.

Skälen för regeringens bedömning: I avsnitt 4.1 redogörs för gällande tider för jakt efter älg. Bestämmelserna har sin grund i att förutsättningarna för älgjakt skiljer sig åt i olika delar av Sverige. Skillnader finns såväl när det gäller klimatfaktorer som förekomst av konkurrerande hjortvilt och även förekomst av stora rovdjur. I de norra delarna av Sverige bedrivs rennäring. För att undvika att rennäringen drabbas av allvarlig störning avlyser länsstyrelsen emellanåt jakt inom stora områden.

Det älgjaktssystem som nu föreslås ställer höga krav på en aktiv förvaltning med hjälp av bl.a. snabb rapportering av fälld älg och kontinuerlig uppföljning av jakten genom den s.k. älgförvaltningsgruppen. Ett antal remissinstanser har påtalat att det av bl. a. djurskyddsskäl är tveksamt om jakten bör fortgå ända in i februari månad. Genom att länsstyrelsen beslutar om förläggningen av älgjakten lämnas en möjlighet att stänga jakten av bl.a. djurskyddsskäl. Det ter sig naturligt att viltförvaltningsdelegationerna inom länsstyrelsen är delaktiga i frågor som rör hur jakttiden ska förläggas.

9 Skydds jakt efter älg

Regeringens bedömning: Ansökningar om skydds jakt bör handläggas skyndsamt av länsstyrelsen. Naturvårdsverket bör tillsammans med Skogsstyrelsen få i uppdrag att ta fram riktlinjer för handläggningen av ansökningar om skydds jakt.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissutslaget är blandat. *Länsstyrelserna i Södermanlands, Örebro och Gävleborgs län, Viltskadecenter, Svenska kyrkan, Jägarnas Riksförbund och Sveriges Jordägarförbund* instämmer i att det är viktigt med skyndsamt hantering av skydds jaktbeslut och att det finns klara riktlinjer för hantering av ärendena. *Länsstyrelserna i Jönköpings, Skåne och Norrbottens län samt Svenska Jägareförbundet* menar att älgstammens numerär i huvudsak ska regleras under den ordinarie jakttiden. Med den långa jakttid som gäller bör behovet av skydds jakt vara litet. *Lantbrukarnas Riksförbund* har uppfattningen att skydds jaktinstrumentet är mycket trubbigt. Det kan dock även fortsättningsvis finnas starka skäl att behålla instrumentet. För att skydds jaktinstrumentet ska fungera måste beslutsprocessen förenklas betydligt. Den enda remissinstans som behövs är älgförvaltningsgruppen. Detta skulle kunna möjliggöra snabba beslut och ge instrumentet avsedd betydelse.

Skälen för regeringens bedömning:

Länsstyrelsen får enligt bestämmelser i jaktförordningen efter ansökan besluta om skydds jakt efter älg. Detta får ske bl.a. för att förhindra allvarlig skada på gröda, skog eller annan egendom samt av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet. Länsstyrelsen har enligt 7 § jaktlagen vidare möjlighet att utan ansökan besluta om tvångsjakt på grund av ett viltbestånds storlek om det behövs för att förebygga eller minska påtagliga risker för trafikolyckor eller för allvarliga skador av vilt. Inom älgskötselområden får därutöver skydds jakt utan ansökan bedrivas efter älg som uppträder vid fält med oskördad gröda om det behövs för att förebygga skada. Sådan skydds jakt är tillåten från den 16 augusti till den särskilda älgjakttidens början, men länsstyrelsen har möjlighet att meddela annan föreskrift.

Även i ett nytt älgförvaltningssystem är det viktigt att det finns tillgång till skydds jakt när behov uppstår. Någon ändring av nu gällande bestämmelser bör därför inte ske. De planer för älgförvaltningen som finns på olika nivåer är en viktig utgångspunkt vid bedömningen av behovet av skydds jakt, men en adaptiv förvaltning innebär också att man måste ha en beredskap att hela tiden anpassa sig till ändrade förutsättningar. Länsstyrelsen ska därför kontinuerligt följa älgförvaltningen i länet och ha sådan kunskap om älgförvaltningen att man kan bedöma behovet av skydds jakt. Det är angeläget att ett eventuellt behov av skydds jakt kan tillgodoses. Hanteringen bör vara genomgående snabb och förutsebar. Utanför ordinarie jakttid ska även

föresättningsvis ärenden om skyddsjakt hanteras av länsstyrelsen. I allmänhet bör det vara tillräckligt att älgförvaltningsgruppen yttrar sig i frågan. När det gäller skyddsjakt för att undvika skador på skog kan det dock vara lämpligt att även inhämta yttrande från Skogsstyrelsen.

För att få en enhetlighet i bedömningarna av behovet av skyddsjakt och ge länsstyrelserna stöd i det arbetet bör Naturvårdsverket tillsammans med Skogsstyrelsen få i uppdrag att ta fram riktlinjer för länsstyrelsernas handläggning av ansökningar om skyddsjakt. Riktlinjer för detta kan lämpligen tas in i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd.

10 Nationellt råd för älgförvaltning

Regeringens bedömning: Ett nationellt råd för älgförvaltning bör inrättas vid Naturvårdsverket. Rådet bör vara samordnande och rådgivande för älgförvaltningen i landet och vara sammansatt av representanter för myndigheter och organisationer som berörs av älgens resurssystem. När den nya älgförvaltningen har funnit sina former bör Naturvårdsverket överväga om det är lämpligt att rådet för älgförvaltning och rådet för rovdjursfrågor ska ersättas med ett nationellt råd för samtliga viltfrågor.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Svenska Jägareförbundet, Skogsindustrierna, Sveriges Jordägareförbund, Viltskadecenter och Sveaskog AB är övervägande positiva till förslaget. Sveaskog tillstyrker utredningens förslag att Naturvårdsverket inrättar ett nationellt råd för älgförvaltningen. Dess roll behöver dock tydliggöras. Rådet, som blir ett viktigt beslutsstöd för älgförvaltningsgrupperna, bör också ta fram normer för olika samhällsintressen när det gäller viltförvaltning, ange hur en förvaltningsplan bör se ut och vilka basinventeringar som ska genomföras inom samtliga älgförvaltningsområden. Dessutom bör rådet stötta i arbetet med analyser av olika inventeringar. Andra uppgifter blir att ta fram innehåll och upplägg för utbildning av älgförvaltningsgrupperna samt utgöra styrgrupp för den nationella älgdatabasen. Representanter för såväl Skogsstyrelsen som markägare och jägare bör ingå i rådet. Viltskadecenter anser att det nationella rådet som föreslås bör slå samman med det sedan många år väl fungerande rovdjursrådet. Detta råd bör inledningsvis få i uppgift att belysa och prioritera kunskapsluckor inom viltförvaltningen för att effektivisera framtida förvaltnings- och forskningsinsatser. Skogsstyrelsen bör involveras på ett naturligt sätt i det nationella rådet.

Skälen för regeringens bedömning: Den praktiska förvaltningen av älg ska ske på regional och lokal nivå. Diskussionen om de större förändringar på landskapsnivå som sker inom älgens resurssystem bör dock även hållas på nationell nivå. För det ändamålet är det lämpligt att inrätta ett nationellt råd för älgförvaltning. Den nationella beredningen i

rådet bör utmyнна i rekommendationer främst för den regionala förvaltningen. Rekommendationerna bör således ges till de regionala viltförvaltningsdelegationerna, som genom detta förfarande ges möjlighet till att upprätta överenskommelser mellan flera län. Sådana överenskommelser ger förutsättningar för en god samlad styrning av förvaltningen nationellt i särskilda situationer där sådan styrning behövs. Även frågor som berör inventeringsunderlag, utveckling av datastöd för älgförvaltningen och referenspopulationer bör diskuteras på en nationell nivå.

Det nationella rådet för älgförvaltning bedöms även vara ett bra forum för att presentera ny kunskap om älgen och dess resurssystem. På så vis uppmärksammas ny kunskap i syfte att föra den vidare ut i förvaltningen där den även ska komma älgförvaltningsgrupperna och viltförvaltningsdelegationerna till del. Erfarenheter från andra länder kan också med fördel belysas inom detta forum. Rådets sammansättning behandlas inte av utredningen. Regeringen anser att Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, länsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet och Sametinget har en naturlig roll i ett råd för älgförvaltning. Utöver dessa myndigheter bör Naturvårdsverket bereda plats för särskilt berörda intressenter inom jakt, naturvård, lantbruk och skog.

När den nya älgförvaltningen funnit sina former bör Naturvårdsverket överväga att ersätta råden för rovdjurs- och älgförvaltning med ett samlat råd för viltförvaltning.

11 Finansiering

Regeringens bedömning: Länsstyrelsens kostnader för att upprätta älgskötselområden ska finansieras via registreringsavgifter. Länsstyrelsen får besluta om fällavgifter för samtliga fällda älgar, även kalvar. Fällavgifternas storlek när det gäller vuxna djur och kalvar bör vara tydligt åtskilda för att inte motverka jakten efter älgkalv. Fällavgifterna bör fastställas av länsstyrelsen utifrån kostnaderna för en ekosystembaserad adaptiv förvaltning av älgen. Överföringen av fällavgifter från älgvårdsfonderna till Viltvårdsfonden tas bort. Fällavgifterna ska finansiera inventeringar, arvode och viss utbildning för ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna. Kostnaden för att utveckla ett datastöd för älgförvaltningen ska bekostas av Viltvårdsfonden. Sveriges Lantbruksuniversitet ska med medel från Viltvårdsfonden ta fram och genomföra en utbildning i adaptiv förvaltning för landets älgförvaltningsgrupper. Svenska Jägareförbundet ska inom ramen för förbundets allmänna uppdrag få i uppdrag att utbilda älgskötselområdenas styrelser i älgförvaltning inbegripet inventering.

Utredningens förslag: Fällavgifter för kalv införs. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att vidta åtgärder för att fällavgiftens storlek ska fastställas av länsstyrelsen på ett mer enhetligt sätt och överväga om det finns skäl att höja registreringsavgiften. Den del av fällavgiften som

överförs till Viltvårdsfonden bör höjas för att ge utrymme för finansiering av inventering m.m. även i län med en liten älgstam.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna är tveksamma till hur den kunskapsbaserade förvaltning som föreslås ska kunna finansieras. Flera länsstyrelser befarar att kostnaderna för älgförvaltningen kommer att öka trots minskande administration i form av registreringar av älgjaktsområden. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* framhåller att det inte är löst hur förvaltningsmodellen ska finansieras. Förslaget till en adaptiv förvaltning inom älgförvaltningsområden med älgförvaltningsgrupper bygger på att kostnaderna för gruppens arbete och för faktaunderlaget för förvaltningen är finansierat. Det gäller bland annat skäligena arvoden för gruppens medlemmar. *Statens fastighetsverk* anser att det är mycket viktigt att systemet får en stabil och tillräcklig finansiering och att finansieringsfrågan behöver utredas närmare. *Länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Viltskadecenter, Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund och Sveriges jordägareförbund* är positiva till att fällavgift på kalv återinförs. *Länsstyrelsen i Skåne län, Naturvårdsverket* och *LRF* är däremot övervägande negativa till förslaget. *Naturvårdsverket* anser att ett återinförande av en fällavgift för älgkalv skulle sänka intresset för kalvavskjutning. *Svenska Jägareförbundet* har inget att erinra mot utredningens förslag att den statliga fällavgiften för årskalv återinförs, men vill peka på vikten av att fällavgifterna för årskalv hålls mycket låga för att inte motverka ambitionen att en stor del av de fällda älgarna ska utgöras av årskalvar. *Jägarnas Riksförbund* anser att förslaget om införande av fällavgift på älgkalv inte får innebära ökat totalt uttag av fällavgift, utan att avgiften för vuxen älg justeras ned i motsvarande mån. *Viltskadecenter* stöder fällavgift på kalv och förespråkar en tydlig skillnad i fällavgift mellan vuxen och kalv för att motivera kalvjakt. *Länsstyrelserna i Skåne och Uppsala län* samt *Svenska Jägareförbundet* anser det oklart hur man ska kunna kontrollera att fällavgift betalas för fälld kalv på oregistrerad mark.

Skälen för regeringens bedömning

Länsstyrelserna

Vid registrering av licensområde och älgskötselområde utgår en ansökningsavgift om 750 kronor. Intäkterna från den avgiften varierar mellan länen (från 4 500 kronor till 178 950 kronor år 2008) men uppgår i de flesta län till 30 000–50 000 kronor årligen. Fällavgifter, som tillförs en regional älgvårdsfond, ska betalas för de vuxna älgar som fälls och avgiften bestäms av länsstyrelsen. Avgiften varierar mellan de olika länen från 250 kronor till 900 kronor och av detta belopp går enligt ett regeringsbeslut 100 kronor till Viltvårdsfonden. För älgar som fälls utöver en licens (överskjutning) ska enligt 52 c § jaktförordningen betalas en särskild avgift. Avgiften är 7 000 kronor för en vuxen älg och 3 000 kronor för en kalv. Ungefär 18 miljoner kronor betalas årligen i fällavgifter (2007) inklusive avgifter för överskjutning.

Från älgvårdsfonderna tillgodogör sig länsstyrelserna ca 17 miljoner kronor (2007). Häri ingår även myndighetens kostnader för viltvårdsnämnderna (ca 6 miljoner kronor). Från älgvårdsfonderna överförs till Viltvårdsfonden 100 kronor för varje fälld vuxen älg. Vid en avskjutning på 45 000 vuxna älgar innebär detta ett tillskott till Viltvårdsfonden på ca 4,5 miljoner kronor per år. Övriga medel används till bidrag till inventering, utbildning, skyttebanor m.m., ca 6 miljoner kronor (2007).

Regeringen anser att överföringen av 100 kronor per fälld älg som idag görs till Viltvårdsfonden ska upphöra. Syftet är att skötseln av älgstammen ska kunna förvaltas lokalt med företrädelsevis de intäkter som tas in vid jakten. På så sätt kan en större summa än idag användas exempelvis för inventering av älgstammen. Den variation i fällavgift som finns idag speglar de kostnader som länsstyrelsen har för sin älgförvaltning. Sambandet mellan kostnaderna för älgadministrationen och fäll- och registreringsavgifterna bör enligt regeringens mening vara kvar eftersom målet är att älgjakten ska vara självfinansierad. I jämförelse med övriga nordiska länder får de svenska fällavgifterna anses vara låga. Det finns därmed ett utrymme för att höja fällavgifterna i syfte att skapa en mer utvecklad älgförvaltning. Om fällavgifterna i samtliga län höjs till 900 kr, vilket är den i dag högsta avgiften, ökar intäkterna i älgvårdsfonderna med totalt 15–20 miljoner kronor.

Fällavgift utgår i dag endast för vuxen älg. Skyldigheten att betala fällavgift för älgkalv upphörde den 1 juli 1992. En orsak till att fällavgiften för kalv avskaffades var önskemålet att styra avskjutningen mot en större andel kalv. Enligt regeringens mening kan det dock finnas viss risk för att kalvjakten i och med att den är avgiftsfri också ses som mindre värd. De kostnader som fällavgifterna finansierar kommer vidare även dem till godo som endast skjuter kalv. Det finns därför skäl att utvidga skyldigheten att betala fällavgift till att även avse kalv. Detta kan också ge ett ökat incitament att rapportera jaktresultat, vilket är viktigt för älgförvaltningen. Förslaget om att avgift ska betalas även för fälld kalv bör innebära ett tillskott till älgvårdsfonderna på 3–10 miljoner kronor beroende på avgiftens storlek (100–300 kronor) vid en avskjutning på 35 000 kalvar.

Avgiften för registrering av älgskötselområden om 750 kronor framstår mot bakgrund av det arbete som i många fall måste utföras vid registrering av områden för älgjakt som låg. Regeringens förslag till nytt förvaltningssystem kommer initialt att innebära att många områden kommer att omregistreras till älgskötselområden. Registreringsavgifterna ska täcka länsstyrelsens kostnader för registrering. Naturvårdsverket bör därför se över om det finns behov av att höja registreringsavgifterna.

Ledamöterna i de älgförvaltningsgrupper som enligt regeringens förslag ska finnas inom älgförvaltningsområdena ska kunna erhålla visst arvode för sitt arbete. Detta lämnas ur älgvårdsfonderna.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket arbetar inom ramen för rovdjurspolitiken med att utveckla ett datastöd för förvaltningen av stora rovdjur. Därvid bör vissa

samordningsvinster kunna göras vid framtagandet av ett datoriserat älgförvaltningssystem. Kostnaden för att utveckla ett datastöd för älgförvaltningen bedöms till 5 miljoner kronor. Finansiering ska ske genom medel från Viltvårdsfonden och älgvårdsfonderna. Länsstyrelserna ska på samma sätt som idag finansiera den årliga driftskostnaden för datasystemet, vilken uppskattas till två miljoner kronor, med medel från de länsvisa älgvårdsfonderna.

Sammanfattningsvis föreslås att kostnaderna för ny- och omregistrering av älgjaktområden finansieras genom att registreringsavgiften anpassas till länsstyrelsernas verkliga kostnader för registreringen. Genom höjda fällavgifter, återinförd fällavgift för älgkalv och genom att någon överföring av medel från älgvårdsfonderna till Viltvårdsfonderna inte längre ska ske finansieras driften av ett nytt datastöd för älgförvaltningen, älginventeringar, samt arvode och viss utbildning av ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna. Utvecklingskostnaderna för ett nytt datastöd ska belasta Viltvårdsfonden. De 6 000 000 kronor som Svenska Jägareförbundet erhåller för samråd om älgjakten används i fortsättningen av förbundet för utbildning av älgskötselområdenas styrelser samt av Sveriges lantbruksuniversitet för utbildning.

12 Konsekvenser

12.1 Konsekvenser för det allmänna

Länsstyrelserna

Registreringen av A-, B- och E-områden avskaffas enligt förslaget, vilket innebär en minskad administration då de omregistreringar som i dag förekommer mellan olika licensformer upphör. Antalet registreringar blir också mindre då älgskötselområdenas storlek medför ett mindre antal sådana än dagens licensområden. I samband med övergången till det nya älgförvaltningssystemet kommer dock de av- och omregistreringar som krävs att innebära en viss kostnad. Dessa bör täckas av ansökningsavgiften, vars storlek avses anpassas till de faktiska kostnaderna. Den som vill jaga älg under en lång jakttid ska före jaktens anmäla detta till länsstyrelsen. Någon registrering av dessa områden sker inte varför merarbetet blir litet. Länsstyrelsen ska vidare fastställa den minsta areal som krävs för jakt på vuxen älg respektive kalv i olika delar av länet. Detta medför inte något merarbete eftersom det inte längre krävs någon tilldelning för licensområdena.

Länsstyrelserna ska ta fram ett övergripande regionalt långsiktigt program för viltförvaltningen i länet och arbeta för att öka den frivilliga jaksamverkan inom ramen för älgskötselområden och för att höja kompetensen hos dem som engagerar sig i skötseln av ett sådant område. Detta är något som redan i dag görs i många län och är en del av länsstyrelsens uppdrag inom viltvård. Även uppföljningen av

älgförvaltningen är en uppgift som länsstyrelsen har redan i dag, men utrymmet inom nuvarande älgförvaltning för sådant arbete bör öka inom länsstyrelserna. Inrättandet av älgförvaltningsområden kommer under viss tid att innebära visst merarbete för länsstyrelserna. De planer som tas fram inom älgförvaltningsområdena ska fastställas av länsstyrelsen och med hänsyn till den minskning av administrationen som avskaffandet av licensområdena innebär bör det arbetet kunna utföras inom nuvarande ekonomiska ramar. Länsstyrelsernas uppgifter inom älgförvaltningen kan i vissa län innebära ett behov av kompetensförändring. Det bör kunna mötas genom att utnyttja de resurser som redan i dag finns inom myndigheten när det gäller natur- och miljövård. Det förekommer redan i dag samarbete mellan länsstyrelserna inom många olika områden och de möjligheterna bör också kunna användas för att öka kompetensen inom älgförvaltningen när det finns behov av det.

Ledamöterna i älgförvaltningsgrupperna inom älgförvaltningsområdena ska erhålla visst arvode för sitt arbete ur de länsvisa älgvårdsfonderna.

Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets uppgifter i älgförvaltningen ingår i myndigheternas nuvarande uppdrag.

Sveriges lantbruksuniversitet ska ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning för dem som utses till ledamöter i älgförvaltningsgrupperna. Detta bör kunna utföras inom ramen för de medel som utgår ur Viltvårdsfonden för forskning m.m. kring adaptiv förvaltning.

Domstolarna

Länsstyrelsens beslut om registrering av licensområde får enligt gällande bestämmelser överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Enligt förslaget avskaffas kravet på registrering av licensområden. Istället föreslås länsstyrelsernas beslut om registrering och avregistrering av älgskötselområden kunna överklagas till förvaltningsdomstol. Enligt tillgängliga uppgifter från Naturvårdsverket uppgår årligen antalet överklaganden av beslut om registrering av älgskötselområde till omkring sextio, varav omkring femtio avser avregistrering. Att avregistrering av de nuvarande älgskötselområdena skett endast i begränsad omfattning, anges sammanhånga med att lagstiftningen inte har ansetts ge tydligt stöd för avregistrering av områden i vilka skötselplanen inte följts. En bestämmelse med sådant innehåll föreslås nu. Det kan därför antas att antalet ärenden om överklagade beslut om avregistrering kommer att öka. Det är inte möjligt att ange hur stor en sådan ökning kommer att vara. Eftersom kravet på registrering av licensområden nu föreslås avskaffat bortfaller å andra sidan ärendena hos domstolarna om överklagande av registreringsbeslut helt. Sammantaget torde domstolarna påverkas i obetydlig omfattning av förslaget.

12.2 Konsekvenser i övrigt

Svenska Jägareförbundet arbete med att öka den frivilliga jaktsamverkan inom ramen för älgskötselområden och för att höja kompetensen hos dem

som engagerar sig i skötseln av ett sådant område ingår i det allmänna uppdraget. De lokala samråd som i dag föregår arbetet med besluten om tilldelning av älg försvinner. De medel som i dag används för detta arbete inom ramen för det allmänna uppdraget bör i fortsättningen kunna användas för arbete med att öka den frivilliga jaktsamverkan och kompetenshöjning hos dem som engagerar sig i skötseln av älgskötselområden.

12.3 Finansiella konsekvenser

Höjningen av fallavgifterna bör kunna innebära ett tillskott om cirka 20 miljoner kronor om året till älgvårdsfonderna. Detta bör ge utrymme för de inventeringar och de särskilda utbildningsinsatser som är en förutsättning för en adaptiv förvaltning av älgen. Även ledamöterna älgförvaltningsgrupperna kan arvoderas ur fonderna.

Registreringsavgiften för älgskötselområden kommer att höjas till en nivå som motsvarar länsstyrelsens kostnader för arbetet med registreringen. Samtidigt försvinner registreringen av licensområden.

12.4 Konsekvenser för enskilda

Huvuddelen av licensområdena behöver inte längre registreras eller omregistreras vilket förenklar för markägare och jakträttshavare. För älgskötselområden kommer registreringsavgiften dock att bli högre än tidigare. Även fallavgiften för älg kommer i många län att höjas och fallavgift för kalv införs. Kött- och rekreationsvärdet av en älg får dock anses så högt att höjningen är acceptabel för jägarna.

13 Författningskommentar

33 §

I det nya första stycket anges att älgjakt får ske efter anmälan till länsstyrelsen. Förutsättningen är att jakten sker inom ett område som är lämpat för älgjakt. Området ska vara så stort att det medger avskjutning av minst en vuxen älg eller en älgkalv om året. Vilken areal som krävs för att nedlägga ett visst antal älgar fastställs av länsstyrelsen.

I det nya andra stycket anges att jakt också får bedrivas inom ett av länsstyrelsen registrerat älgskötselområde. Ett sådant område ska vara lämpat för älgjakt och så stort att det medger avskjutning av minst tio vuxna älgar om året. Uppfyller området inte dessa krav får länsstyrelsen vägra registrering eller avregistrera ett redan registrerat område. Avregistrering får också ske om förvaltningen av älg inom området inte sker i enlighet med föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av lagen, exempelvis innehållet i en skötselplan.

Av det nya tredje stycket framgår att det liksom tidigare är möjligt att jaga älgkalv utan hinder av vad som föreskrivs i övrigt. Sådan jakt är starkt begränsad i tiden genom föreskrifter i jaktförordningen.

I det nya fjärde stycket bemyndigas regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om registrering och avregistrering av områden. Naturvårdsverket kan härigenom bemyndigas att utfärda sådana föreskrifter.

54 §

Bestämmelsen reglerar överklagande av vissa beslut. Ändringarna föranleds av att lagens krav på registrering av licensområde och licens för att få jaga älg ersätts med ett krav på registrering av ett älgskötselområde.

Sammanfattning av betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54)

Ett nytt system för älgförvaltning

Dagens system med registrering av licensområden och licensjakt avskaffas. En förutsättning för jakt på vuxen älg ska dock vara att markområdet är registrerat som älgskötselområde. På mark som inte ingår i ett sådant område får jakt ske efter kalv under högst 5 dagar. Ett område bör tåla en avskjutning om minst 10 älgar per år och vara sammanhängande för att få registreras som älgskötselområde.

Större områden för förvaltningen bör kunna skapa ökade möjligheter att kostnadseffektivt ta fram de nödvändiga underlag i form av inventeringar m.m. Man bör därför sträva efter att inrätta sådana större områden för förvaltningen med utgångspunkt från älgens rörelsemönster. Ett sådant område bör kunna omfatta en i huvudsak egen älgstam. Med utgångspunkt från en individs hemområde når man 80 % av en stam vid en areal om 50 000 ha i södra Sverige och 70 000–80 000 ha i norra Sverige.

Större områden för älgförvaltning, s.k. älgförvaltningsområden, bör inrättas. En älgförvaltningsgrupp för området ska utses vilken ska ta fram en långsiktig plan för förvaltningen av älgen inom området som ska fastställas av länsstyrelsen. Planen ska sedan utgöra grunden för de skötselplaner som upprättas av älgskötselområdena.

Länsstyrelsens uppdrag när det gäller älgförvaltningen ska klargöras och ett övergripande regionalt långsiktigt program för viltförvaltningen ska tas fram för varje län. Länsstyrelsen ska, efter förslag från markägarnas, jägarnas och samernas organisationer, utse ledamöterna i den älgförvaltningsgrupp som ska finnas inom varje älgförvaltningsområde och fastställa den plan för förvaltningen som tas fram inom området.

Älgskötselområden ska även fortsättningsvis registreras av länsstyrelsen som också ska förvissa sig om att skötselplanerna överensstämmer med planen för älgförvaltningsområdet. Länsstyrelsens ansvar för uppföljningen av älgförvaltningen och möjligheten att avregistrera älgskötselområden som inte uppfyller de krav som ställs på sådana ska tydliggöras.

Det finns behov av en gemensam IT-plattform för älgförvaltningen där de som ansvarar för förvaltningen inom länsstyrelsen, älgförvaltningsområden och älgskötselområden kan få tillgång till relevanta data.

Skyldighet att rapportera avskjutning inom en vecka från det att en älg har fällts införs.

Sveriges lantbruksuniversitet får i uppdrag att ta fram en utbildning i adaptiv förvaltning för dem som förordnas som ledamöter i de älgförvaltningsgrupper som ska finnas inom varje älgförvaltningsområde.

Det föreslagna systemet för älgförvaltningen bör gälla i hela landet varför det även ska omfatta de områden där samerna har rätt till jakt på älg enligt rennäringslagen.

Jakttiden för älg ska vara enhetlig och inte bestämmas av länsstyrelsen. Bilaga 1
Det ska vara tillåtet att jaga älg fr.o.m. den andra måndagen i oktober i södra Sverige och fr.o.m. den första måndagen i september i norra Sverige och älgjakt ska sedan vara tillåten t.o.m. den siste februari. I norra Sverige ska jakt på älg dock inte heller vara tillåten från den 24 september till den 8 oktober.

Fällavgift ska betalas för samtliga fällda älgar, även kalvar. För att ge utrymme för finansiering av nödvändig inventering m.m. även i län med en liten älgstam bör en höjning ske av den del av fällavgiften som överförs till Viltvårdsfonden.

Ansökningar om skyddsjakt bör handläggas skyndsamt av länsstyrelsen.

Författningsförslag i betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan(SOU 2009:54)

Förslag till lag om ändring i jaktlagen (1987:259)

Häri genom föreskrivs i fråga om jaktlagen (1987:259) dels att 33 och 54 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 33 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §³

Jakt efter älg får ske endast *efter licens av länsstyrelsen och inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde)*. Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.

Ett *licensområde skall vara av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt att det är lämpat för älgjakt*. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som *licensområde* eller besluta om avregistrering, om området inte *medger en avskjutning av minst ett vuxet djur om året*.

Utan hinder av bestämmelserna i andra stycket får ett område registreras som licensområde med tilldelning av

1. ett valfritt djur om året, om det finns särskilda skäl för en sådan registrering, eller

2. en älgkalv om året, om området har en sammanhängande areal av minst tjugo hektar.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från första och tredje styckena.

Jakt efter älg får ske endast inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (*älgskötselområde*). Detta gäller inte, om jakten endast avser älgkalv.

Ett *älgskötselområde ska vara lämpat för älgjakt och vara av sådan storlek att det medger en avskjutning av minst 10 älgar om året*. Länsstyrelsen får vägra att registrera ett område som *älgskötselområde* eller besluta om avregistrering, om området inte *uppfyller dessa krav eller om förvaltningen av älgen inte sker i enlighet med föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av denna lag*.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från denna paragraf.

³ Senaste lydelse 1994:626. Ändringen innebär bl. a. att tredje stycket upphävs.

33 a §

*Länsstyrelsen ska inom länet
övervaka och följa upp
älgförvaltningen.*

54 §⁴

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § om registrering av licensområde får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § samt övriga beslut enligt 33 § får inte överklagas.

Länsstyrelsens beslut enligt 33 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Beslut enligt 12 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Föreskrifter om överklagande av sådana beslut som fattats av en myndighet med stöd av ett bemyndigande enligt denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010 såvitt avser 33 a § och den 1 juli 2013 såvitt avser 33 och 54 §§.

⁴ Senaste lydelse 1995:65.

Förteckning över remissinstanser, betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54)

Följande instanser har inkommit med yttrande över betänkandet Uthållig älgförvaltning i samverkan (SOU 2009:54).

Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Norrbottens län, Justitiekanslern JK, Statens fastighetsverk, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statens jordbruksverk, Sametinget, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet SLU, Naturvårdsverket, Banverket, Vägverket, Trossamfundet Svenska kyrkan, Sveaskog AB, Svenska Samernas Riksförbund SSR, Naturskyddsföreningen, Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund LRF, Skogsindustrierna och Sveriges jordägareförbund.